

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Sākumizglītības skolotājs

INGA BUKOVSKA

**Skolēnu sadarbības prasmju attīstīšana angļu valodas stundās
5.klasē**

Bakalaura darbs

Darba vadītājs

<u>Lektore</u>	<u>M.ped., M.fil</u>	<u>Sandra Kalniņa</u>	<u>Paraksts</u>
Akadēmiskais amats	Zinātniskais/ akadēmiskais grāds	Vārds, uzvārds	

ALŪKSNE 2023

Anotācija

Darba autors: Inga Bukovska

Darba tēma ir skolēnu sadarbības prasmju attīstīšana angļu valodas stundās 5.klasē. Pētījuma mērķis ir teorētiski izziņāt un praktiski pārbaudīt 5. klašu skolēnu sadarbības prasmju attīstīšanas iespējas angļu valodas mācību stundās. Darbs sastāv no divām daļām – teorētiskās un empīriskās.

Darba teorētiskās daļas pirmajā un otrajā nodaļā tiek analizēti dažādu autoru zinātniskie literatūras avoti un tiek noskaidrota sadarbības prasmju būtība, definējums, tās attīstīšanas iespējas angļu valodas stundās un pašas angļu valodas stundas raksturojums. Otrajā teorētiskās daļas nodaļā tiek raksturotas 5. klases skolēnu vecumposma īpatnības.

Darba empīriskajā daļā aprakstīti skolotāju anketēšanas rezultāti un skolēnu mācību procesa novērošana, apskatīti skolēniem piedāvātie mācību uzdevumi sadarbības prasmju attīstīšanai un veikta iegūto rezultātu apkopošana un analīze. Pētījumā piedalījās 17 skolotāji, 13 skolēni. Apkopojot un analizējot iegūtos vērošanas rezultātus pētījuma sākumā un beigās, tika secināts, ka rezultāti ir nedaudz uzlabojušies pētījumā izvirzītais mērķis tika sasniegts daļēji.

Darba apjoms: 46 lapas, 7 attēli, 4 tabulas, 3 pielikumi, 34 literatūras avoti.

Atslēgas vārdi: sadarbības prasmes, angļu valodas stunda, sākumskola, grupu, pāru darbs.

Annotation

Author of the paper: Inga Bukovska

The topic of the paper is the development of cooperation skills in Grade 5 English class. The aim of the paper is to theoretically explore and practically test the possibilities of developing cooperation skills of 5th grade students in English class. The paper consists of two parts – theoretical and empirical.

In the first and second chapters of the theoretical part in the paper, the scientific literature sources of various authors are analysed and the nature of cooperation skills, their definition, and possible ways of their development in English lessons and characteristics of an English lesson are clarified. In the second chapter of the theoretical part, the age peculiarities of Grade 5 students are described.

In the empirical part of the paper, the results of the teacher questionnaire and observation of the students learning process are presented, the tasks offered to students for the development of cooperation skills are reviewed, and all of the results are collected and analysed. The sample of the research were 17 teachers and 13 students.

Summarising and analysing the results obtained at the beginning and at the end of the study, it was concluded that the results have slightly improved and that the objective of the study was partially achieved.

Scope of work: 46 pages, 7 pictures, 4 tables, 3 attachments, 34 literature sources.

Keywords: cooperation skills, English class, primary school, group, pair work.

Saturs

Ievads.....	5
1.Sadarbības prasmju raksturojums.....	8
1.1 Sadarbības prasmes.....	8
1.2 Angļu valodas stundas raksturojums.....	11
1.3 Sadarbības prasmju attīstīšanas iespējas angļu valodas stundās.....	15
2. Vecumposma raksturojums.....	18
2.1 5.klases skolēna vecumposma raksturojums.....	18
2. Empīriskais pētījums – Sadarbības prasmju attīstīšanas iespējas angļu valodas stundās....	23
2.1. Pētījumā izmantotās metodes.....	23
2.2. Pedagogu anketēšanas rezultāti.....	24
2.3. Skolēnu novērošanas iegūto rezultātu analīze (mēneša sākums).....	28
2.4. Piedāvātie uzdevumi.....	32
2.5. Atkārtotas skolēnu novērošanas rezultātu analīze.....	39
Secinājumi.....	42
Ieteikumi.....	43
Literatūras saraksts.....	44
Pielikumi.....	47

Ievads

Mūsdienās iespējams novērot diezgan strauju digitālo tehnoloģiju attīstību, izmaiņas izglītībā un vidē. Šī straujā attīstība nosaka, ka cilvēkam ir jābūt spējīgam izsekot visam jaunajam, kas tiek ieviests un piedāvāts. Ir jāapgūst daudz jaunu prasmju un zināšanu, kuras nebija nepieciešamas pirms tam.

Apskatot dažādas prasmes, kuras būtu nepieciešamas mūsdienu darba tirgum, mēs sastopamies ar lielāku darba devēju pieprasījumu pēc sociālajām prasmēm. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS) mājaslapā iespējams iepazīties ar darba devēju vispieprasītāko 2021. gada sociālo prasmju apkopojumu, kur arī tiek izcelta nepieciešamība pēc darbinieka “spējas sadarboties, ņemot vērā katra kolēģa stiprās un vājās puses” (Romele, 2021). Savukārt, Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija UNESCO, pēc piedzīvotajiem notikumiem pēdējos gados, izstrādātajā ziņojumā: “PĀRDOMAS PAR MŪSU KOPIĢO NĀKOTNI. Jauns sabiedriskais līgums izglītības jomā”, savos ieteikumos uzsver, ka “mācību metodes ir jāveido, iekļaujot sadarbības, kopīga darba un solidaritātes principus” (UNESCO, 2022, 4).

Izglītības un zinātnes ministrijas mājaslapā, rakstā – “Inovatīvā pētījumā pirmoreiz skaidrota jauniešu spēja sadarboties problēmu risināšanā”, iespējams iepazīties ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development) PISA 2015 Volume V sējuma, problēmu risināšana sadarbojoties, pētījuma rezultātiem, kuros tiek atklāts, ka “Latvijas piecpadsmitgadīgo skolēnu spēja sadarboties problēmu risināšanā novērtēta nedaudz zem OECD valstu vidējā līmeņa. Visaugstākie sasniegumi ir Singapūrai, Japānai, Honkongai, Korejai, Kanādai” (Izglītības un zinātnes ministrija, 2017). Tiek arī minēta rezultātu labāka esamība skolās, kurās skolēniem ir pozitīva attieksme pret sadarbošanos ar citiem.

Latvijā ar mērķi skolēnos attīstīt 21. gadsimta nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes tika izstrādāts projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā” – Skola2030. Projekta ietvaros tiek pārskatīti mācību satura dokumenti, izstrādāti mācību materiāli, priekšmetu paraugprogrammas, tiek izstrādāts atbalsta mehānisms skolotājiem (Skola2030). Prasme sadarboties tiek iepazīstināta kā viena no caurviju prasmēm, kuras arī tiek dēvētas par 21. gadsimta prasmēm. Caurviju prasmes sevī ietver arī kritisko domāšanu un problēmu risināšanu, jaunradi un uzņēmējspēju, pašvadītu mācīšanos, pilsonisko līdzdalību un digitālo pratību. Šo prasmju galvenais mērķis ir sekmēt mācīšanos

iedziļinoties, piedāvājot šīs prasmes visos mācību priekšmetos, kas palīdz skolēniem, apgūt nepieciešamo un prasmīgi rīkoties neierastās situācijās.

Projekta ietvaros tika izstrādāts angļu valodas mācību priekšmeta programmas paraugs, kur tiek piedāvāts ieskats mācību priekšmeta mērķī, uzdevumos, vērtēšanas iespējās, plānotajos sasniedzamajos rezultātos, kuri ir iedalīti trijās mācību satura vienībās – saziņas nolūks kontekstā, teksts un tekstveide, valodas struktūra. Tālāk seko mācību priekšmeta apguves norise, kur lielāka uzmanība pievērsta skolēnu darbības veidiem un būtībai, tiek arī izcelta starppriekšmetu saikne.

Īpaša uzmanība šajā mācību priekšmetā tiek pievērsta pašvadītas mācīšanās, kritiskās domāšanas, digitālās pratības un sadarbības prasmju attīstīšanai. Sadarbības veicināšanai priekšmeta paraugprogrammā tiek piedāvāti temati un uzdevumi, “kas rosina skolēnus domāt par saziņu kā par veiksmīgas sadarbības pamatu” (Skola 2030, 11).

Prasme sadarboties mums seko visā dzīves garumā, tā ir prasme, kuru mēs aktīvi izmantojam bērnudārzā, skolā, darba vietā un ģimenē. Mācoties sadarbojoties angļu valodas stundās, skolēniem tiek dota iespēja gūt jaunas zināšanas vienam no otra, brīvi komunicēt un pielietot valodu, tā ir iespēja piemeklēt neierastus risinājumus dažādām situācijām un kopā nonākt pie gala rezultāta patērējot pēc iespējas mazāk laika.

Saskatot sadarbības prasmju nozīmi skolēnu mācību un socializācijas procesā, kā arī šīs prasmes pieprasījumu darba tirgū un iespēju attīstīt to angļu valodas stundās, bakalaura darbam tika izvēlēta **tēma**: “Skolēnu sadarbības prasmju attīstīšana angļu valodas stundās 5.klasē”.

Pētījuma mērķis:

Teorētiski izziņāt un praktiski pārbaudīt sadarbības prasmju attīstīšanas pedagoģiskās iespējas 5. klašu skolēniem angļu valodas stundās.

Pētījuma uzdevumi:

1. Raksturot sadarbības prasmes un to attīstīšanas veicināšanas metodes, pedagoģiskos paņēmienus.
2. Raksturot sadarbības prasmju attīstīšanas iespējas angļu valodas stundās 5. klasē.
3. Veikt pētījumu par sadarbības prasmju attīstīšanas iespējām angļu valodas stundās 5.klasē, analizēt iegūtos rezultātus, izmantoto metožu efektivitāti sadarbības prasmju attīstīšanā angļu valodas stundās 5.klasē.

Pētījuma jautājums (i):

Kā dažādas metodes attīsta skolēnu sadarbības prasmes angļu valodā?

Kuras ir labākās metodes sadarbības prasmes attīstīšanai?

Pētījuma metodes:

Teorētiskā

- Zinātniskās literatūras analīze.

Empīriskā

- Pedagoģiski mērķtiecīga novērošana;
- Aptauja - anketēšana.

Pētījuma bāze: x skolas 5.klases skolēni (5.klases 13 skolēni 11 - 12 gadu vecumā un 17 skolotāji)

Bakalaura darba pirmā nodaļa veltīta sadarbības prasmju izpētei teorētiskajā literatūrā. Tiek aprakstītas iespējas, kā attīstīt sadarbības prasmes angļu valodas stundās.

Darba otrajā nodaļā tiek aprakstīts autores veiktais pētījums par sadarbības prasmju attīstīšanu angļu valodas stundās 5.klasē.

1.Sadarbības prasmju raksturojums

1.1 Sadarbības prasmes

Lai pievērstos šīs skolēnu prasmes attīstīšanai, nepieciešams iepazīties ar tās definējumu un būtību.

Deivids Džonsons un Rodžers Džonsons (David W. Johnson, Roger T. Johnson), sadarbību, skaidro kā darbošanos kopā, lai sasniegtu kopīgus mērķus (Johnson, Johnson, 1940, 3). Savukārt, plašāku šī jēdziena definējumu piedāvā Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca, kur jēdziens sadarbība, tiek definēts kā “kopīga, mērķtiecīgi organizēta darbība vai savstarpēja palīdzība, izpildot noteiktu uzdevumu, lai sasniegtu izvirzīto mērķi”, turpinot tiek minēta šīs darbības izmantošanas nozīme valodu apgūvē – “sadarbība tiek izmantota pāru, grupu vai projekta darbā, lai veicinātu valodas apgūvēju sociālās darbības prasmes un pilnveidotu viņu saziņas un mācīšanās kompetenci.” (Skujiņa, Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme, 2011, 77).

A.Baldiņš un A.Raževa uzskata, ka “sadarbības kā jēdziena interpretācijas ir dažādas, taču tajās ir ietverti:

- kopīgi mērķi visām sadarbības procesā iesaistītajām pusēm – subjektiem;
- kopīga darbība šo mērķu sasniegšanai;
- atbildības apzināšanās un tās vienlaicīga sadale starp subjektiem” (Baldiņš, Raževa, 2001, 7).

Turpinot ieskatu sadarbības prasmju definējumā, raksta “Sadarbības prasmes sekmīgākai problēmu risināšanai” autors Pāvils Pestovs izceļ, ka “šo kompetenci definē kā indivīda spēju efektīvi iesaistīties procesā, kurā divas vai vairākas personas mēģina risināt problēmu, daloties un apvienojot savas zināšanas, prasmes un centienus” (Pestovs, 2017).

Noteikumos par valsts pamatizglītības standartu, sadarbību kā caurviju prasmi skaidro sekojoši: “sadarbība – skolēns ar cieņu pauž savu un uzklausa citu viedokļus, pielāgo savu uzvedību un komunikācijas veidu atbilstoši situācijai, sadarbojas ar dažādiem cilvēkiem, lai īstenotu konkrētus mērķus, un sasniedz iesaistītajām pusēm pieņemamus risinājumus” (Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumi Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem", 5.2.4., Latvijas Vēstnesis, 249, 19.12.2018.).

Apskatot šos dažādos, bet tajā pat laikā līdzīgos, sadarbības definējumus var secināt, ka katrs no tiem izceļ nepieciešamību uz kopīgu skolēnu darbību kāda mērķa sasniegšanai, problēmas risinājuma gūšanai. Uzdevumu un atbildības sadale, nozīmē, ka šī kopīgā mērķa sasniegšanai skolēniem nav nepieciešama nepārtraukta saskarsme, katrs pilda sev piešķirto uzdevumu, noslēgumā apvienojot visu dalībnieku veikumu.

Mācīšanās sadarbojoties sevī ietver uz skolēnu centrētas aktivitātes, kurās skolotājs rada sadarbībai atbilstošu vidi, lai katrs no skolēniem gūtu panākumus. Lai tas izdotos, skolotājam, jāvēro skolēnu komunikācija un darbošanās grupās, sniedzot skolēniem atgriezenisko saiti par paveikto, šīs prasmes ir jāvēro un jā māca (Spielhagen, Speranzo, 25).

Prasme sadarboties ir viena no sešām caurviju prasmēm. Šo prasmju apgūšana sagatavo mūsu skolēnus nākotnei, darbiem, kuri vēl nepastāv un dažādām neierastām dzīves situācijām, kuru risināšanai būs nepieciešama savādāka pieeja. Biežāka šo prasmju izmantošana, dažādās mācību jomās, nostiprina skolēna spēju izmantot šīs prasmes patstāvīgi, risinot dažādas problēmas. Kā minējusi Zane Oliņa, Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītāja, “caurviju prasmes neaizstāj zināšanas un nekļūst par alternatīvu izglītības mērķi. Taču, pievēršot pastiprinātu uzmanību caurviju prasmju sistemātiskai attīstībai, izglītības mērķi tiek paplašināti, piedāvājot skolēniem ļoti nepieciešamu rīku kopumu sekmīgai zināšanu apguvei un darbībai kompleksā pasaulē” (Oliņa, 2019, 5). Protams šīs prasmes ir mācītas un pastāvējušas jau iepriekš, bet pēdējos gados mēs tajās ieskatāmies un iedziļināmies vēl vairāk.

Skola2030 materiālos tiek izcelts, ka sadarbība sevī ietver šādas “prasmes:

1. konstruktīvi komunicēt,
2. veidot kopīgu izpratni,
3. organizēt un virzīt grupas darbības” (Skola2030, Metodiskais līdzeklis skolotājiem, 78).

Sadarbības pamatā ir prasmes – sarunāties, saprasties un darīt kopā (Skola2030, Barkmane, 2019).

Konstruktīvi komunicējot skolēnam ir jāvirza saruna, jāpielāgo savs sakāmais auditorijai, veiksmīgi formulējot un skaidrojot savu viedokli, domas, emocijas un vajadzības, pārliecinoties par to, ka citi viņu saprot, kā arī ir jāspēj uz klausīt un interesēties par citu viedokli (Skola2030, Metodiskais līdzeklis skolotājiem, 86). Komunikācija var būt rakstiska, mutiska, vizuāla. Jebkurā komandas darbā būs nepieciešama laba spēja komunicēt ar citiem, lai sasniegtu izvirzītos mērķus. Savukārt ieskatoties šīs prasmes

definējumā, Glorija Petersena savā grāmatā “The art of professional connections” atsaucās uz Lina St. Džeimsa (Lyn James) teikto, ka komunikācija ir klausīšanās, runāšana un dalīšanās (Petersen, 2011). Arī pedagoģisko terminu skaidrojošajā vārdnīcā komunikācija tiek skaidrota kā “informācijas apmaiņa starp personām, tās pārraide. Tā ir mijiedarbības forma, kurā izmanto valodu vai citas zīmes” (Beļickis, Blūma, Kože, Markus, Skujiņa, Šalme, 2000, 84).

Veidojot kopīgu izpratni skolēnam ir jāprot iepazīt, izzināt savu sarunu partnera, grupas biedru prasmes un turpmākos plānus, komunicēt par notiekošo, nonākot pie kopīgu mērķu pieņemšanas un jebkādu radušos konfliktu risināšanas (Skola2030, 87). Savukārt grupas darbību organizēšana un virzīšana sevī ietver prasmi apzināties grupai nepieciešamās lomas, tās attiecīgi sadalīt, spēt pielāgoties un lūgt, pieņemt citu palīdzību (Skola2030, 87).

Tātad sadarbojoties skolēns apgūst prasmi sarunāties, saprasties, sadarboties ar citiem. Izprot labu komunikācijas prasmju nepieciešamību gan skolā, gan ārpus tās. Tiek attīstītas skolēna sociālās prasmes.

1.2 Angļu valodas stundas raksturojums

Skolā angļu valoda tiek apgūta kā pirmā svešvaloda, ar to skolēni iepazīstas jau 1. klasē. Pamatskolā šīs valodas apguve skolēnus sagatavo turpmākai tās izmantošanai mācību procesā, integrējot to arī citos mācību priekšmetos, un ārpus tā.

Ar nolūku atbalstīt, palīdzēt skolotājiem īstenot Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumos Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” skolēniem izvirzītos sasniedzamos rezultātus valodu mācību jomā, tika izveidota angļu valodas mācību priekšmeta paraugprogramma. Programmā ir iekļauti angļu valodas mācību priekšmeta:

- mērķis un uzdevumi;
- saturs;
- skolēnu snieguma vērtēšanas formas un paņēmieni;
- ieteikumi skolotājiem organizējot mācību darbu;
- mācību satura apguves gaita (Skola2030, 4).

Šī mācību priekšmeta mērķis ir radīt skolēna valodas pratību, skolēnam veicinot interesi par valodas apguvi. Skola2030 angļu valodas mācību priekšmeta paraug programmā tiek arī minēts, ka valodas mācības mērķis ir “lietot angļu valodu kā izziņas, uztveres un starpkultūru saziņas līdzekli, dodot iespēju skolēnam pamatizglītības posma beigās angļu valodā atbilstoši Eiropas Kopīgajām pamatnostādņēm valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana I (2006) sasniegt patstāvīga valodas lietotāja līmeni (B1)” (Skola2030, 8). Pavisam ir seši angļu valodas prasmju līmeņi (A1, A2, B1, B2, C1, C2), kur attiecīgi A līmenis norāda uz esošām pamatzināšanām, B līmenis – pašpietiekamas zināšanas un C – brīvs valodas lietojums. Lai skolēns būtu spējīgs sasniegt jebkuru no šiem līmeņiem ir nepieciešams gūt zināšanas lasīšanā, rakstīšanā, runāšanā, klausīšanā un gramatikā.

Ar valodas palīdzību mēs esam spējīgi sazināties ar citiem, izteikt savas domas, viedokļus, dalīties ar emocijām, tā ir neatņemama mūsu ikdienas daļa. Pedagoģisko terminu skaidrojošajā vārdnīcā valoda tiek definēta kā “zīmju sistēma, ko lieto, lai sazinātos, izteiktu domas, fiksētu informāciju; izglītības sistēmā – zināšanu sniegšanas un apgūšanas līdzeklis” (Beļickis, Blūma, Kože, Markus, Skujiņa, Šalme, 2000, 184). Gūstot jaunas zināšanas un iepazīstot citas valodas mēs paveram durvis plašākiem informācijas meklēšanas un iegūšanas veidiem, ceļošanai, jaunām darba, izaugsmes iespējām un

komunikācijai ar jauniem cilvēkiem. Mūsdienās angļu valoda ir kļuvusi par vienu no populārākajām valodām pasaulē, un bieži vien tiek izvēlēta kā pirmā apgūstamā svešvaloda.

Turpinot ieskatu šajā mācību programmā tiek arī izcelti šādi angļu valodas mācību priekšmeta uzdevumi, kuri sniedz skolēniem iespēju –

- veidot lielāku interesi par šīs valodas apguvi;
- izprast angļu valodas nozīmi saziņā ar citiem;
- angļu valodu izmantot komunicējot, domājot un iegūstot, analizējot jaunu informāciju;
- skaidri, saprotami un literāri pareizi izteikt savas domas, sajūtas un uzskatus angļu valodā – mutiski un rakstiski, atbilstoši situācijai;
- sadzirdēt, izlasīt, izprast un analizēt iegūto, piedāvāto informāciju, tekstā sastopamos faktus un jēdzienus;
- pielietot savas prasmes lasīt sevis emocionālai un intelektuālai bagātināšanai (Skola2030, 8).

Mēs varam saskatīt, ka šī mācību priekšmeta uzdevumi nodrošina skolēna iespēju prasmīgi izmantot angļu valodu saziņā ar citiem, meklēt un analizēt informāciju gan rakstiski, gan mutvārdos. Tiek parādīts tas, ka valoda ir vērtība, jo lielākas un plašākas zināšanas ir gūtas, jo drošāk mēs jūtamies par sevi un vairāk spējam paveikt un pateikt.

Mācību satura apguves gaitā tiek atainots, “kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības zināšanu apgūvē, izpratnes veidošanā, kā arī prasmju un vērtībās balstītu ieradumu attīstīšanā” (Skola2030, 4). Angļu valodas mācību priekšmeta programmā ieteicamā satura apguves gaita katrai klasei ir veidota, sadalot apgūstamos sasniedzamos rezultātus angļu valodā trīs satura vienībās: “

- saziņa kontekstā;
- teksts un tekstveide;
- valodas struktūra” (Skola2030, 4).

Zem katras no šīm satura vienībām tiek arī norādīti tai atbilstošie skolēnam sasniedzamie rezultāti, ziņas, prasmes, kompleksie sasniedzamie rezultāti un vērtībās balstīti ieradumi.

Mācību saturs ir veidots saskaņā ar lielajām idejām, “kas skolēnam jāapgūst, lai veidotos vienota izpratne par apkārtējo pasauli un sevi tajā, veidojot pāctecību no pirmsskolas” (Skola2030, 9). Šīs lielās idejas visām valodām valodu mācību jomā ir

kopējas, tās “atspoguļo nozīmīgākās likumsakarības valodu apgūvē un to lietojumā, uzsver gan valodu savstarpējo saikni, gan to saistību ar citām jomām (literatūru, sociālajām zinībām) un palīdz skolēnam veidot pēctecību”(Skola2030, 9). Tās arī palīdz skolēnam izprast, kur iegūtās zināšanas un prasmes var noderēt dzīvē.

Satura vienība – saziņa kontekstā. Zem šīs vienības tiek izdalītas trīs lielās idejas. Pirmā no tām ir par mūsu sazināšanos “klausoties, lasot, runājot un rakstot, lai uzzinātu un sniegtu informāciju, paustu emocijas un veidotu attiecības. (V.Li.1.1.)” (Skola2030, 9). Tiek skaidrots, ka ar šo lielo ideju ir likts uzsvars uz valodu kā saziņas līdzekli. Neskatoties uz to, kādā valodā mēs sazināties ar citiem, mums vienmēr ir kāds, kurš mūsu teikto sadzird, redz vai izlasa, ar valodu mēs nododam savas emocijas, satraukumu, sajūtas, patiku vai nepatiku. Protams arī ar valodas palīdzību mēs esam spējīgi veidot attiecības ar citiem, lai tas izdotos mums ir jāizsakās pietiekami skaidri, izrādot cieņu pret citu un atbilstoši situācijai. Prasme veiksmīgi sazināties, komunicēt ar citiem uzlabo mūsu sadarbību.

Otrā lielā ideja – “katrai saziņas situācijai ir konteksts, kas nosaka teksta saturu, formu un ietekmē noteiktu valodas līdzekļu izvēli. (V.Li.1.2.)” (Skola2030, 9). Saziņai mums ir nepieciešami vismaz divi saziņas partneri, kuri komunicē par kādu noteiktu tematu. Komunikācija var notikt jebkurā laikā vai vietā un tā var būt saruna satiekoties dzīvē vai sarakstoties elektroniski, iespējams pat sūtot vēstules, vai arī sarunājoties pa tālruni. Šie dažādie sarunu veidi nosaka ko, kāpēc un kā mēs sakām vai rakstam. Līdz ar to mācoties ir svarīgi piedāvāt un izskatīt dažādas situācijas saistītas ar dzīvi, ikdienu, uzdevumus, kas sniegs priekšstatu un iespēju pielietot dažādus valodas līdzekļus.

Trešā lielā ideja – “dzimtā valoda ir citu valodu apguves pamats, savukārt citas valodas palīdz labāk saprast dzimto valodu. (V.Li.1.3.)” (Skola2030, 9). Skolēnam apgūstot latviešu valodu, mazākumtautību valodu vai arī svešvalodas, būtiskākais ir pilnvērtīgi attīstīt dzimto valodu, jo ar tās palīdzību mēs varam apgūt citas valodas. Katra valoda ir vērtība un skolēnu prasmes citās valodās ir arī pielietojamas citos mācību priekšmetos, piemēram, meklējot informāciju kāda uzdevuma izpildei.

Nākošā satura vienība – teksts un tekstveide, iezīmē divas lielās idejas. Viena no tām, “valoda un teksti mums palīdz izzināt un saprast pašiem sevi, apkārtējo vidi un kultūru. (V.Li.2.1.)” (Skola2030, 10). Ar šo lielo ideju tiek pievērsta uzmanība lasīšanas nozīmei valodu mācīšanā. Svešvalodās tekstus iezīmē kā atbalstu valodas apguvei, informācijas, faktu meklēšanai un salīdzināšanai citās valodās, parādot skolēniem to, ka

zināšanas dažādās valodās paver jaunas un plašas iespējas meklējumos. Izmantojot dažādas valodas savos meklējumos tiek arī bagātināts vārdu krājums.

Otrā lielā ideja ir par jēgpilnu teksta radīšanas procesu, “kura laikā autors izmanto savu un citu pieredzi, rada jaunu informāciju; plāno, veido, pilnveido un prezentē tekstu. (V.Li.2.2.)” (Skola2030, 10). Teksta radīšana ir process, kura laika skolēns uzlabo un pilnveido savu tekstu, iepazīst citu un izsaka savu viedokli, komentārus par klasesbiedru veikumu iegūstot to pašu pretīm, skola2030 materiālā tiek arī minēts, ka svešvalodās uzmanība ir jāpievērš teksta veidam un nolūkam, veidojot tekstu citā valodā ir jāseko līdzī un jāievēro valodas lietojuma nosacījumi (Skola2030, 10).

Nobeidzot ar trešo satura vienību - valodas struktūra, kur arī tiek apskatītas divas lielās idejas. Pirmā – “valodas ir sistēmiskas: skaņas un rakstzīmes veido vārdus, vārdi veido teikumus un izteikumus. (V.Li.3.1.)” (Skola2030, 10). Skolēniem izpratne par valodas sistēmu ir jāveido pakāpeniski. Mācot svešvalodas ir jāpievērš uzmanība dažādām sakritībām un atšķirībām, kuras varētu būt starp apgūstamo svešvalodu, dzimto valodu un skolas mācību valodu.

Otrā lielā ideja – “radoši darbojoties ar skaņām, vārdiem un teikumiem, mēs veidojam izpratni par valodu un tās uzbūvi. (V.Li.3.2)” (Skola2030,10). Radoša darbība šeit tiek skaidrota kā nevienas pareizas metodes neesamība valodas mācīšanās, mēs vairāk tiekam mudināti nebaidīties no darbošanās un eksperimentēšanas mācoties (Skola2030).

Tiek arī pievērsta uzmanība ieradumu, kas balstīti vērtībās, attīstīšanai. Ir jādodomā par noturīgu ieradumu attīstīšanu, kur apgūtās iemaņas, ieradumi sekos skolēniem ārpus mācību stundas un arī pēc skolas pabeigšanas. Tā, piemēram, varētu būt laipnība, cilvēka cieņa – skolēns veido cieņpilnas attiecības ar citiem (satiekoties sasveicinās) vai arī atbildība – uzņemas atbildību par savu teikto un rakstīto.

Valodas nezināšana vai pavisam neliela zināšanu esamība var apgrūtināt komunikāciju ar sarunu partneri, iespējams liekot mums justies neērti, vai pat būt pārprastam. Noteikti labas komunikācijas prasmes un valodas zināšanas mums palīdz veiksmīgāk sadarboties ar citiem un nonākt pie izvīzītā mērķa.

Tā kā skolēni angļu valodu apgūst skolā, tad darba nākošā nodaļa veltīta sadarbības prasmju attīstīšanas iespēju izpētei angļu valodas stundās.

1.3 Sadarbības prasmju attīstīšanas iespējas angļu valodas stundās

Uzsākot sarunāties vai domāt par sadarbības prasmju attīstīšanu valodu stundās, vai arī jebkurā citā mācību priekšmetā, pirmais, kas ienāk prātā ir darbs pāros vai grupās. Un tik tiešām tas ir pietiekami efektīvs veids, kā attīstīt šo prasmi. Šī mācību metode sniedz skolēniem iespēju caur praktisku darbību attīstīt sadarbības prasmes. Bet protams, lai mums tas izdotos, skolēniem ir jāpiedāvā atbilstoši mācību uzdevumi.

Lai izprastu kādas metodes un paņēmienus mēs varam izmantot šīs prasmes attīstīšanā, mums ir jāiepazīstas ar to veidiem, definējumu. Pedagoģijas metodes tiek iedalītas divās grupās – mācību un audzināšanas metodēs.

Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā mācību metode tiek definēta kā “skolotāja un skolēnu didaktiskās sadarbības paņēmieni sistēma, ar kuras palīdzību skolēni apgūst jaunas zināšanas, prasmes un iemaņas, vienlaikus attīstot arī savas izziņas spējas” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 96).

Izvēloties mācību metodi ir jāņem vērā skolēna vecums, laiks, kas ir atvēlēts veicamajam, skolēnu prasmes, motivācija, u.c. Atbilstoši izvēloties mācību metodi, skolēnam tiek atvieglota mācību satura apgūšana, svarīgi mācību stundas vai tēmas ietvaros izvēlēties dažādas mācību metodes, lai skolēnam tiktu dota iespēja uztvert informāciju dažādi – rakstot, lasot, klausoties, runājot, vizualizējot (Margeviča-Grinberga, Šūmane, 2020).

Iespējams atrast dažādus mācību metožu klasifikācijas veidus. Anitai Širinai izdevies tos apkopot un “izdalīt četras metožu grupas:

1. Dzīvā vārda metodes;
2. Darbs ar grāmatu;
3. Uzskates metodes;
4. Praktiskās metodes” (Širina, 2016, 6).

Pie dzīvā vārda metodēm pieder diskusija, prāta vētra, debates, stāstījums; darbs ar grāmatu – lasīšana ar izpratni; uzskates metodes – demonstrēšana, vizualizēšana; praktiskās metodes – praktiskais darbs, laboratorijas darbs, pētījums.

Savukārt Ievas Margevičas-Grinbergas un Ilzes Šūmanes metožu klasifikācijas pārskatā grupu, pāru darbs, individuālās metodes, frontālās metodes tiek iedalītas kā metožu veids pēc dominējošā sociālo attiecību modeļa (Margeviča-Grinberga, Šūmane, 2020).

Attīstot sadarbības prasmes Skola2030 materiālā tiek izcelts, ka valodu mācību stundās skolēniem ir jāpiedāvā uzdevumi, kas viņus mudinās saprast komunikācijas nepieciešamību to izpildei un risinās radušos problēmjaudājumus – situācijas darbojoties grupā (Skola2030, 13).

Daiga Brakmane, atbildot uz jautājumu – Kā plānot sadarbību?, min, ka skolotājam ir jāpiedāvā dažādi uzdevumi, veicami mazākās vai lielākās grupās, kuros ir svarīga sadarbība (Brakmane, 2019). Šie uzdevumi var būt dažādi, piemēram, spēļu spēlēšana vai to izstrāde, mācību uzdevumi, kāds projekts, dialoga veidošana u. tml.

Tāpat lielāka uzmanība tiek pievērsta skolēnu darbībai grupās, pāros, lai attīstītu sadarbības prasmes. “Grupu darbs - mācību metode un forma, skolēniem sadaloties grupās noteiktas problēmas kopīgi risināšanai, kopīga uzdevuma veikšanai. Grupu darba paveids ir pāru darbs” (Širina, 2016, 17).

Tāpat, lai attīstītu šo prasmi, skolēniem ir jāpiedāvā uzdevumi, kas ir vērsti uz komunikāciju vienam ar otru – klausīšanos, runāšanu, dalīšanos. Jāpievērš lielāka uzmanība grupu, pāru darba iesaistei mācību procesā. Turpinot apskatīsim dažus paņēmienus un mācību metodes, kuras iespējams izmantot mācību stundās ar mērķi attīstīt sadarbības prasmes.

Pāru darbs – uzdots uzdevums tiek veikts pāros pa divi. Skolēniem tiek dota iespēja aprunāties un mainīties ar idejām savā starpā. Darbojoties pāri skolēns komunicē tikai ar otru cilvēku, uzklusot idejas, viedokļus, izsakoties. Tāpēc iespējams pirms došanās grupu darbos, kur jāpiedāvā sadarbīties ar vairākiem grupas dalībniekiem, skolēnam jāpiedāvā darbs pāros. Strādājot pāros skolēniem iespējams piedāvāt dažādus mācību uzdevumus, valodu stundā tā varētu būt kādas situācijas analīze, jauno vārdu tulkojuma meklēšana, dialoga veidošana, lasīšana, prāta vētra, domu kartes, u. tml.

Darbs grupās – uzdots uzdevums var tikt veikts grupās pa 3 un vairāk. Skolēniem jābūt spējīgiem sadarbīties ar vairākiem grupas dalībniekiem, sadalīt lomas, uzklusīt vairākus viedokļus, risināt kādus radušos konfliktus, kas dažiem noteikti var sagādāt grūtības. Dorotija A. Osterholta un Katrīna Barata (Dorothy A. Osterholt and Katherine Barratt) bilst, ka skolēniem darbojoties grupās ir svarīga lomu sadale, lai katrs no skolēniem tiktu iesaistīts uzdevuma veikšanā un noteikti jācenšas mainīt grupu biedri, lai katram no skolēniem ir bijusi iespēja darboties ar visiem klasesbiedriem (Osterholt, Barratt, 2012). Var piebilst, ka “grupu darbs stimulē efektīvu grupas locekļu zināšanu iegūšanu, iemaņu un prasmju attīstību savstarpējas papildināšanas ceļā” (Širina, 2016, 17-

18). Grupās iespējams veikt projektus, pētījumus, diskutēt, analizēt situācijas, spēlēt vai izstrādāt spēles, izspēlēt dažādas situācijas, veidot prezentācijas vai plakātus, u. tml.

Lomu spēles, situāciju izspēle. Caur lomu spēlēm skolēnam tiek dota iespēja iepazīt dažādas dzīves situācijas, pielietot gūtās zināšanas valodā. Skolēnam ir dota iespēja sadalīt lomas, iejusties situācijā, meklēt kādas problēmas, konflikta risinājumu, attīstīt runāšanas prasmi. Ar šīs metodes palīdzību skolēniem var paust savas emocijas, izpētīt savus uzskatus, aizspriedumus par realitāti un saskarties ar savu darbību sekām (Transition Year Curriculum Support Service, 2000).

Diskusija ir “organizēts saziņas veids, kurā tās dalībnieki pauž dažādus uzskatus par kādu apspriežamo jautājumu, noskaidrojot problēmas vai jautājuma būtību un cenšoties pieņemt vienotu lēmumu” (Skujiņa, Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme, 2011, 25). Valodu mācību stundās šī metode skolēniem palīdz attīstīt prasmi runāt, uzdot jautājumus, nonākt pie kādiem secinājumiem.

“Prāta vētra” ir bieži lietots paņēmieni informācijas, ideju ģenerēšanai. Šīs metodes mērķis ir radīt un apkopot dažādas idejas, ņemot vērā, ieklausoties grupas biedru idejas, viedokļus (Start design, 2022).

Situāciju analīze - skolēni analizē reālas dzīves situācijas, dalās pieredzē. Iespējams sasaistīt ar diskusiju un lomu spēlēm.

Lai skolotāja varētu izvēlēties labākās metodes skolēnu sadarbības prasmju attīstīšanai, ir jāzina konkrētā skolēnu vecumposma īpatnības. Tam veltīta nākošā bakalaura darba nodaļa.

2. Vecumposma raksturojums

2.1 5.klases skolēna vecumposma raksturojums

Lai skolotājs būtu spējīgs pilnvērtīgi mācīt savus skolēnus, ir nepieciešama izpratne par konkrētā vecumposma attīstības īpatnībām. Vairākkārt tiek minēts un dzirdēts kā skola tiek salīdzināta ar mājām, jo tiešām skolēni savā mācību iestādē pavada lielāko daļu sava laika. Tāpēc tas ir būtiski, ka apkārt esošie skolotāji ir zinoši, saprotoši un spējīgi palīdzēt.

Iepazīstoties ar dažādiem informācijas avotiem par šo vecumposmu, iespējams novērot šādu nodalījumu: 7-11 gadi un 11-15 gadi. Ierastais 5.klases skolēna vecums ir 11 gadi, tātad šajā vecumā skolēns piedzīvo pāreju no jaunākā skolas vecuma uz vidējo skolas vecumu jeb pusaudžu vecumu. Svarīgi piebilst, ka “šīs vecumu robežas ir aptuvenas. Ir individuālas atšķirības bērnu intelekta attīstībā atkarībā no vides, no iespējam bērnam attīstīties”(Puškarevs, 2001, 55).

7-11 gadi tiek dēvēti par konkrēto operacionālo attīstības stadiju, šajā stadijā bērnam attīstās loģiskā domāšana, kurā bērns ir spējīgs manipulēt tikai ar tiem objektiem, kuri ir redzami un aptaustāmi. Savukārt 11-15 gadi ir formālo operāciju laiks, kurā tiek izcelta abstraktā domāšana - vispārinājumi, hipotēzes, analīze, u. tml.

Šajā vecumā pusaudzim veidojas pieauguša cilvēka izjūta un “Es” koncepcija. Bieži vien iespējams novērot pusaudžu vēlmi iekļauties pieaugušo dzīvē, tiecoties pēc vienādām tiesībām. Tiek atdarināti negatīvie pieaugušo dzīves momenti, piem., alkohola lietošana, smēķēšana. Ēriks Kalvāns, izstrādātajā mācību līdzeklī attīstības psiholoģijā, balstoties uz Hovarda M. Knofa teikto, izvirza šādus pusaudžu iekšēja pieaugušā cilvēka izjūtu izpausmes veidus: “

- vēlēšanās, lai pieaugušie izturētos pret pusaudzi kā līdzīgs pret līdzīgu;
- nepieciešamība, lai vienaudži uztvertu pusaudzi kā pieaugušo;
- pretenzijas par vienādām tiesībām ar pieaugušo;
- tieksme uz patstāvību;
- kontroles un palīdzības noliegšana no vecāku puses” (Kalvāns, 2018, 59).

Vadošā darbība ir “intīmi personiskā saskarsme, kuras gaitā pusaudži, kontaktējoties ar vienaudžiem, izzina sevi, veidojas savas personības paštēls, tiek apgūtas uzticēšanās otram (intimitātes) spējas” (Kalvāns, 2018, 13). Tātad svarīgas kļūst attiecības

ar vienaudžiem. Būtiska loma tiek piešķirta draudzībai un iespējām apliecināties grupā, bērnam tas dod iespēju iepazīties ar dažādiem viedokļiem un uzklaut tos, kā arī sarunāties un nepieciešamības gadījumā censties risināt radušās konfliktsituācijas. Drošās sarunas ar draugiem veicina sociālās izzināšanas prasmju veidošanos (Sebre, Miltuze, 2022). Ieskatoties attiecību veidošanā un draudzībā ar vienaudžiem, tiek novērots, ka pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērnu draugu grupās ir dažādas abu dzimumu proporcijas (draudzējās ar abu dzimumu pārstāvjiem), šo sadalījumu var ietekmēt tas kā skolotāji un vecāki organizē savstarpējo meiteņu un zēnu komunikāciju, sadarbību (Sebre, Miltuze, 2022). Turpinot Sandra Sebre un Anika Miltuze bilst, ka tomēr visbiežāk zēni spēlējas ar zēniem un meitenes ar meitenēm un tas tiek novērots līdz agrīniem pusaudža gadiem, kad šīs grupas saplūst. Sākumskolas vecumā draudzība skolēniem palīdz iepazīt un izprast dažādas sociālās normas un situācijas.

Šis vecumposms ir daudzu pārmaiņu laiks, tiek piedzīvotas dažādas emocijas, apjukums, izmaiņas izskatā un vajadzībās. Daudzi nosauktu šo laiku par visproblemātiskāko. Tāpēc ir svarīgi izprast šo dzīves posmu.

Tiek novērota strauja organisma augšana, mainās zobi, attīstās muskuļi, pieaug svars, kas daudziem pusaudžiem var likt satraukties par savu ārējo izskatu. Tiek izcelts, ka šajā vecumā turpinās smadzeņu fizioloģiskā attīstība. Tas nozīmē, ka “turpinās smadzeņu šūnu diferenciacija un funkcionālā attīstība, tāpēc nervu sistēma ir ļoti jūtīga un viegli uzbudināma, nelīdzsvarota” (Smiltiņa, 2008, 22), tāpēc ir novērojamas straujas noskaņojuma maiņas. Pārmaiņas arī notiek sirds un asinsvadu sistēmā, kas tiek skaidrots kā sirds apjoma pieaugums un asinsvadu augšanas atpalikšana, tāpēc tiek novērota biežāka noguršana (Smiltiņa, 2008).

Ir būtiski skolēniem radīt pareizos priekšstatus par uzturu, būt piesardzīgiem izvēloties pareizos izteikumus, komentārus par kāda izskatu. Mūsdienās diezgan bieži var sastapties ar mazkustīgu dzīvesveidu, tāpēc ir nepieciešams skolēniem radīt pareizus priekšstatus par veselīgu uzturu, fiziskām aktivitātēm un to nepieciešamību, nozīmi mūsu ikdienā. Voldemārs Zelmenis fiziskajai audzināšanai ir izvirzījis divus pamatuzdevumus: “

- iepazīstināt skolēnus ar veselības sargāšanas un kopšanas galvenajiem nosacījumiem (higiēniskā audzināšana);
- nodrošināt jaunatnes vispusīgu fizisko attīstību (sportiskā audzināšana)” (Zelmenis, 2000, 274).

Veselība mums ir viena no lielākajām vērtībām dzīvē. Parasti tas ir, kas tāds kam cilvēks nepievērš uzmanību un nesaudzīgi pret to izturas līdz brīdim, kamēr tā sāpoši liek par sevi zināt. Tāpēc ir svarīgi maziem solīšiem audzināt un mācīt katram no mums rūpēties un saudzēt sevi.

Kognitīvā attīstība. Iepriekš noskaidrojām, ka šajā vecumā domāšana, pāriet no loģiskās uz abstrakto domāšanu (hipotēzes, analīze, vispārinājumi). I. Puškarevs atsaucas uz Ž. Piažē, kurš šo sauc par formālo operāciju stadiju, tā ir pāreja domāšanā no konkrētām uz formālām operācijām, kas notiek pakāpeniski (Puškarevs, 2001, 58). Šajā vecumposmā, pusaudži arī pievēršas savu domu, uzdevumu risināšanas paņēmieni, darbību analīzei.

Spēcīgi attīstās uztvere un atmiņa.

Attīstības psiholoģijā tiek iedalīti šādi kognitīvās attīstības procesi:

- Sajūtas;
- Uztvere;
- Uzmanība;
- Domāšana;
- Atmiņa;
- Iztēle;
- Valoda un runa.

Turpinot, nedaudz ieskatīsimies katrā no šiem attīstības procesiem.

Sajūtas un uztvere. “Sajūtas ir psihisks process, kas fiksē priekšmeta vai parādības atsevišķas īpašības, šim priekšmetam vai parādībai tieši iedarbojoties uz sajūtu orgāniem” (Martinsons, Miltuze, 2015, 128). Sajūtas savstarpēji darbojas ar uztveri, no iepriekš gūtām sajūtām veidojas uztvere. Šajā vecumposmā uztvere ir emocionāla, detalizēta, svaiga, asa. Attīstās galvenās uztveres īpašības – veselums, uztver objektus, kas veidoti no dažādām detaļām, kā vienu veselu, un strukturālais raksturs, no veseluma izdala detaļas, kas to veido (Kalvāns, 2018).

Uzmanība. Edmunds Vanags atsaucoties uz Pētera De Vērda teikto, uzmanību skaidro kā procesu, kurā mūsu prāts apstrādā informāciju ierobežotā daudzumā, atlasot to no plaša informācijas lauka (Vanags, 2019). Šajā vecumposmā attīstās tīšā uzmanība, skolēns spēj koncentrēt savu uzmanību uz lietām, tematu, mācību vielu, kura neizraisa īpašu interesi. Uzmanības attīstīšana dod iespēju novērsties no informācijas, kura nav vajadzīga, ir mazsvarīga (Kalvāns, 2018).

Domāšana un runa. Pēc Alekseja Vorobjova teiktā “domāšana ir psihisks izziņas process, kurā ar runas palīdzību notiek vispārināta un netieša atspoguļošana” (Vorobjovs, 2000, 97). Šajā vecumposmā skolēnam attīstās domāšanas teorētiskais un refleksīvais raksturs – “pusaudži analizē savas darbības domu gaitu, uzdevumu risināšanas paņēmienus” (Kalvāns, 2018). Attīstās spēja klasificēt un apkopot.

Atmiņa. Mūsu dzīvē tas ir ļoti svarīgs process ar kura palīdzību mēs iegaumējam, atceramies un aizmirstam informāciju. Ar tās palīdzību mēs saglabājam gūtās zināšanas ar iespēju tās tālāk izmantot pēc nepieciešamības jebkurā dzīves situācijā. Atsaucoties uz Skota Millera teikto Kalvāns min, ka “skolā apgūstamā materiāla sarežģītība un apjoms izslēdz mehāniskās atmiņas pielietojšanas iespēju, tāpēc aizvien vairāk attīstās apjēgtā atmiņa. Dažādi iegaumēšanas paņēmieni kļūst automātiski” (Kalvāns, 2018, 61).

Iztēle ir “izziņas process, kurā uz veco tēlu pārstrādes pamata veidojas jauns tēls” (Vorobjovs, 2000, 111). Daudzi pusaudži pievēršas dzejas sacerēšanai vai dažāda veida konstruēšanai. Bieži vien dažādas vēlmes vai vajadzības pusaudži realizē kā fantāzijas.

Pētot un meklējot informāciju par vecumposma attīstības īpatnībām, iespējams atrast diezgan interesantus, neierastus paaudžu nosaukumus, kas noteikti ir kaut kas jauns. Vairāk protams pievēršot uzmanību paaudzei alfa, kas ir bērni dzimuši no 2010. gada līdz 2025. gadam. Tonijs Rajans (Tony Ryan) savā grāmatā “The next generation” min to, ka šie jaunieši būs tie, kas kļūs par 21. gadsimta līderiem un tuvojoties 22. gadsimtam šie jaunieši piedzīvos tehnoloģijām piesātinātu dzīvi (Rayan, 2018). Šī noteikti ir tā paaudze, kura ir augusi kopā ar jaunākajām tehnoloģijām un no tām saprot vairāk nekā mēs paši.

Vecums starp 8 un 12 gadiem tiek dēvēts par “tweendom”. Grāmatas “Generation Alpha” autori Marks Maklinders (Mark McCrindel) un Ešlija Fella (Ashley Fell) bilst, ka šis ir tas vecums, kad bērni parasti iegūst savu pirmo viedtālruni, maina savu uzvedību tiešsaistē un apzinās savu identitāti, un sāk uzņemties atbildību (McCrindel, Fell, 2021). Šajā vecumā bērni aktīvi iesaistās, izmanto dažādus sociālos medijus – “TikTok”, “Instagram”, “YouTube”, filmē un publicē dažādus video, attēlus, spēlē dažādas tiešsaistes spēles (videospēles) un viegli, ātri sazinās ar vienaudžiem, draugiem.

Savukārt videospēļu spēlēšana ir, kas pavisam cits. Izabella Filjoza min, ka atsevišķas spēles var attīstīt bērna uzmanību, domāšanu un atmiņu, tomēr vairums spēļu var uzlabot tikai reakcijas ātrumu un ikdienā, skolā šī prakse neesot noderīga (Filjoza, 2014). Tomēr citviet tiek teikts, ka spēļu spēlēšana uzlabo roku, acu koordināciju un spēju pārslēgties no viena uzdevuma uz otru, kas noteikti ir atkarīgs no pašas spēles, kuru spēlē.

Tiek prognozēts, ka šī paaudze vairāk laika veltīs izglītībai, sāks savus peļņas, darba gadus vēlāk un līdz ar to ilgāk uzturēsies pie saviem vecākiem (McCrindel, Fell, 2020).

Attīstot skolēnos sadarbības prasmes ir svarīgi parādīt to, kāpēc tās mums ir nepieciešamas. Skolēnam ir jāsaprot, ka sadarbojoties mācību procesa laikā iespējams ātrāk un vienkāršāk izpildīt uzdoto, tiek pavērtas durvis vairākām idejām, domām un viedokļiem.

Svarīgas sadarbībā ir labas komunikācijas prasmes, tas ir pamats veiksmīgai sadarbībai. Skolēni mācās izprast to, ka katram ir savs viedoklis un tas var atšķirties no savējā, mācās uz klausīt otru un iztaujāt par sev interesējošo, sadarboties un pieņemt grupā dažādus cilvēkus, ne tikai tos, kuri patīk vairāk. Skolēns arī mācās risināt dažādas radušās konfliktsituācijas. Šīs prasmes skolēna dzīve spēle lielu lomu ne tikai skolā, bet arī ārpus tās, nākotnē meklējot darbu, strādājot kolektīvā, komunicējot ar cilvēkiem šīs prasmes aktīvi tiek pielietotas.

Analizējot šī vecumposma īpatnības, noskaidrojām, ka skolēniem šajā vecumposmā ir svarīgas attiecības ar vienaudžiem, draugiem, rodas vēlme tikt uztvertam un iekļautam pieaugušo dzīvē. Tāpēc noteikti jāpievērš uzmanība skolēnu labām savstarpējo attiecību veidošanās prasmēm, jārada labas savstarpējās skolēnu attiecības savā klasē. Šī ir tā paaudze, kas ir izaugusi kopā ar tehnoloģijām, tāpēc tā ir skolēna neatņemam dzīves, ikdienas sastāvdaļa.

Ir svarīgi skolēniem palīdzēt attīstīt sadarbības prasmes, lai turpmāk, komunikācija ar citiem nesagādātu liekas problēmas. Angļu valoda ir viens no mācību priekšmetiem, kur skolēni apgūstot jaunu valodu ar dažādu mācību metožu palīdzību var arī mācīties labas sadarbības prasmes.

2. Empīriskais pētījums – Sadarbības prasmju attīstīšanas iespējas angļu valodas stundās

2.1. Pētījumā izmantotās metodes

Lai noskaidrotu sadarbības prasmju attīstīšanas iespējas angļu valodas stundās un sasniegtu pētījuma mērķi - teorētiski izziņāt un praktiski pārbaudīt sadarbības prasmju attīstīšanas pedagoģiskās iespējas 5. klašu skolēniem angļu valodas stundās, tika veikta zinātniskās literatūras analīze, kur noskaidrojām sadarbības prasmju nozīmi skolēnu skolas dzīvē, ikdienā un nākotnē, kā arī uzzinājām 5. klases skolēnu vecuma īpatnības.

Tālāk turpinot pētījuma empīriskajai daļai tika izvēlēta anketēšana un pedagoģiski mērķtiecīga novērošana.

Anketēšana. Aptauja ir viena no biežāk izmantotajām metodēm pētījumos, kur anketētājs sagatavo jautājumus atbilstošus savam pētījuma mērķim un uzdevumiem. Anketēšana ir viens no aptaujas veidiem. “Tās būtība – respondentam patstāvīgi jāaizpilda anketa vai aptaujas lapa, kas viņam ir saprotama”(Kristapsone, 2008, 227). Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā anketa tiek definēta kā aptaujas lapa, kā izziņas līdzeklis ar tajā iekļautiem pakārtotiem jautājumiem, ar kuru palīdzību tiek iegūta informācija par pētījumā izvirzīto mērķi (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000).

Pētījumam, uz sagatavotās anketas jautājumiem pavisam atbildēja 17 x skolas skolotāji. Anketa tika sagatavota ar mērķi izziņāt skolas skolotāju viedokli par sadarbības prasmēm un izmantotajām metodēm mācību satura apguvei, jo sadarbības prasmju attīstīšana noteikti notiek arī citos mācību priekšmetos.

Novērošana. Tā ir viena no izglītības pētījumos izmantotajām metodēm, kur tiek novērota cilvēku mijiedarbība, sociālās prasmes. Novērošana tiek definēta kā “mērķtiecīgs izziņas process, kurā ilgstoši vai atkārtoti vērojot, uzzina, secina, izseko, uzmana” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000,).

Pētījumam, novērošanai tika izvirzīti vērošanas kritēriji (ar pētījuma kritērijiem iespējams iepazīties nodaļā – skolēnu novērošanas sākotnējo rezultātu analīze 1.tabula), ar kuru palīdzību tika novērotas x sākumskolas 5. klases 13 skolēnu sadarbības prasmes pētījuma sākumā – 2023. gada novembrī un pētījuma beigās 2023 gada decembra vidū. Pētījums x sākumskolā tika veikts 1. mēnesi.

2.2. Pedagogu anketēšanas rezultāti

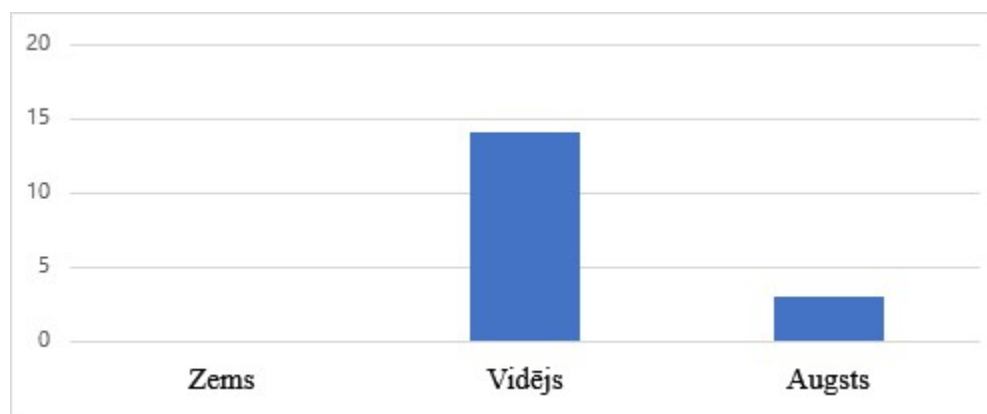
Lai noskaidrotu skolā strādājošo skolotāju viedokli par skolēnu sadarbības prasmju attīstīšanu mācību stundās un mācību metožu izvēli tika izveidota anketa (sk. 1. pielikumu), kurā skolotājiem jāatbild uz 9 jautājumiem.

Divi no šiem jautājumiem palīdzēja noskaidrot skolotāju pieredzi un pasniegto mācību priekšmetu skolā. Tie bija –

- Kādu/-s mācību priekšmetu/-s jūs pasniedzat?
- Kāda ir jūsu darba pieredze skolā?

Uz izsūtīto anketu atbildēja 17 dažādu mācību priekšmetu x skolas skolotāji. Tie bija gan valodu skolotāji, gan matemātikas, sporta, sociālo zinību, dabaszinību un vēstures skolotāji. Piecpadsmit no tiem norādīja savu darba pieredzi lielāku par 10 gadiem un 2 ievietojās 2 – 5 gadu atbildē.

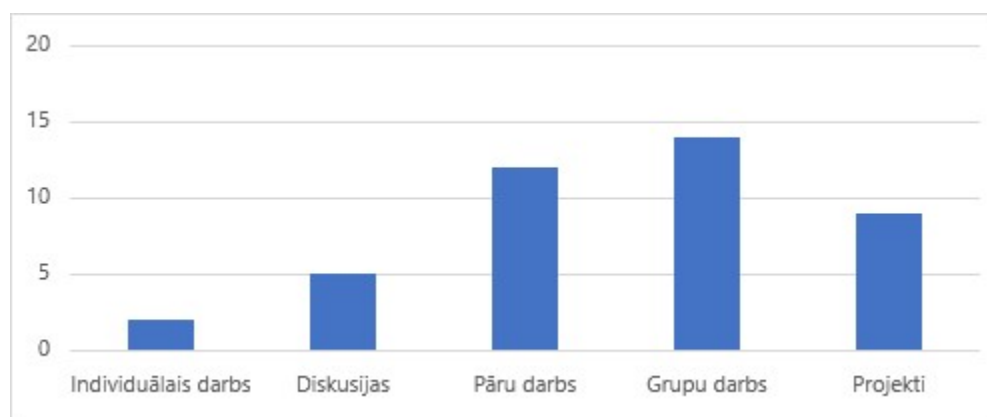
Turpinot, pirmais jautājums tika uzdots, lai noskaidrotu skolotāju vispārēju viedokli par skolēnu sadarbības prasmju attīstības līmeni skolā (sk. 1.attēlu). Neviens no skolotājiem nenorādīja, ka skolēnu sadarbības līmenis skolā ir zems, savukārt 3 skolotāji to norādīja kā augstu un pārējie 14 palika pie atbildes, kura norāda uz vidēju prasmju līmeni. Tātad skolēniem ir uz ko tiekties un apgūt.

1.attēls. Skolotāju atbildes uz 1. jautājumu “Kā jūs vērtējat skolēnu sadarbības prasmju attīstības līmeni skolā?”

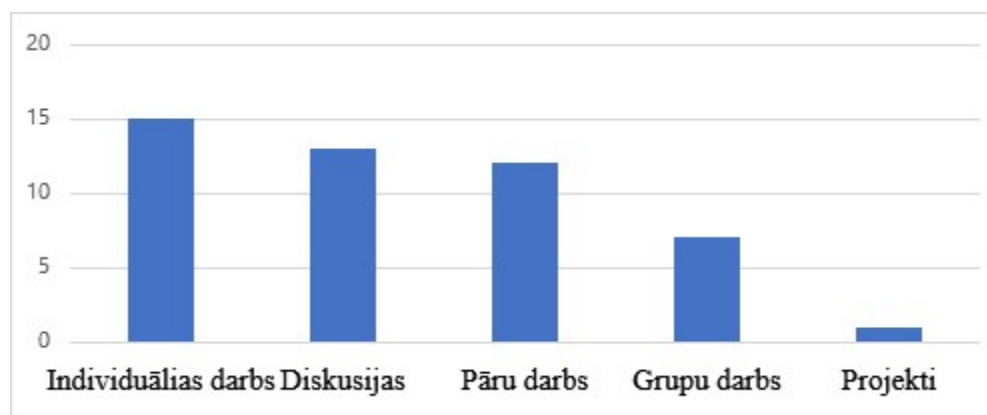
Otrais jautājums tika uzdots ar mērķi izzināt skolotāju viedokli par metodēm, ar kuru palīdzību viņi attīstītu sadarbības prasmes. Atbildēm uz šo jautājumu skolotāji varēja izvēlēties vairākus atbilžu variantus (sk. 2.attēlu). Protams vairums atbildēja, ka tie būtu pāru, grupu darbi un projekti. 5 no skolotājiem arī atzīmēja diskusijas, kas noteikti māca

skolēniem komunicēt ar citiem, ieklausīties dažādos viedokļos. Noteikti nedaudz izbrīnīja un lika aizdomāties tas, ka 2 no skolotājiem arī atzīmēja individuālo darbu. Bet protams, lai skolēns būtu spējīgam darboties ar citiem grupā vai pāri, viņam ir jābūt spējīga patstāvīgi tik galā ar uzdoto.

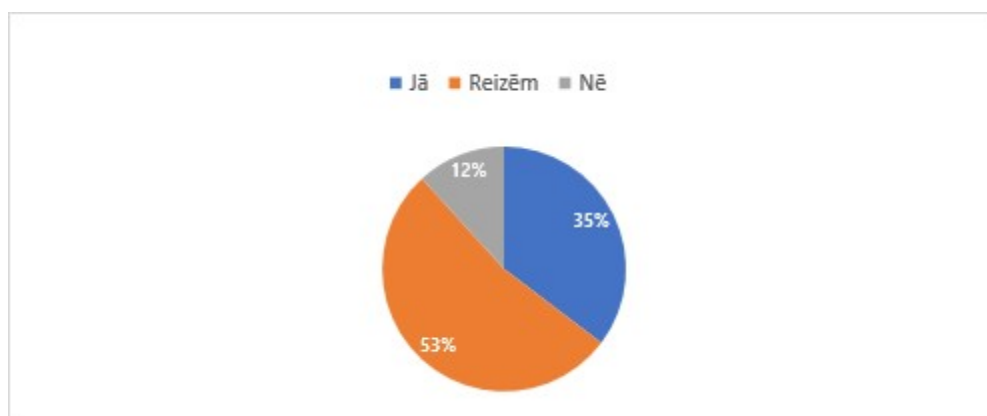
2.attēls. Skolotāju atbildes uz 2. jautājumu “Kuras no šīm mācību metodēm Jūs izmantotu, lai attīstītu skolēnu sadarbības prasmes?”

Tālāk sekoja jautājums par metodēm, kādas metodes paši skolotāji izmanto visbiežāk pasniedzot savus mācību priekšmetus (sk. 3.attēlu). Virsroku skolotāju atbildēs ņem individuālais darbs, kas tik tiešām ir vieglāk noorganizējams mācību procesā un sniedz skolotājam iespēju izvērtēt katru bērnu atsevišķi, lai gan diskusijas un pāru darbi neatpaliek, diskusiju laikā skolotājs var iepazīties ar skolēnu dažādajiem viedokļiem un uzskatiem, kas noteikti palīdz pielāgot mācību uzdevumus, tēmas. No skolotājiem, kuri aizpildīja nosūtīto anketu, grupu darbus biežāk izmanto tikai 7 no tiem un projektus ir izvēlēties tikai 1. Tātad visaktuālākā mācību metode ir individuālais darbs.

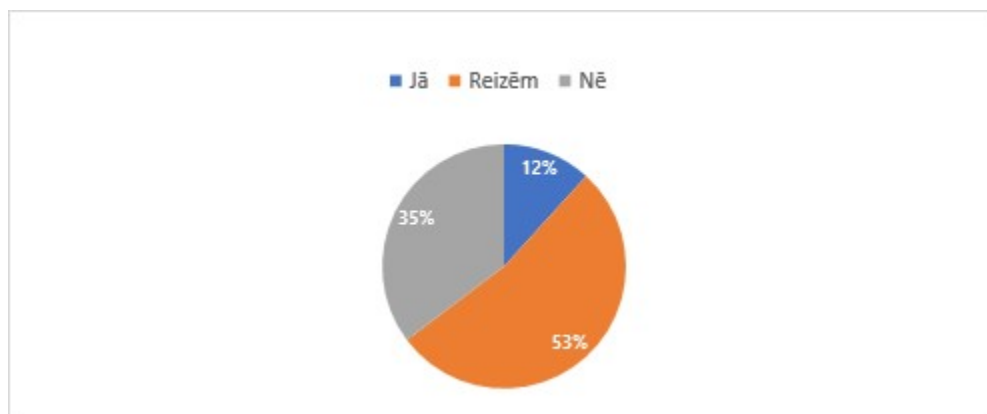

3.attēls. Skolotāju atbildes uz 3. jautājumu “Kuras no šīm mācību metodēm Jūs visbiežāk izmantojat mācību satura apguvei?”

Nākamie divi apgalvojumi bija vērsti uz skolotāju novērojumiem par to, vai bērni labprāt sadarbojas mācību stundās vai arī šī sadarbība sagādā grūtības (sk. 4. attēlu) (sk. 5. attēlu). Tātad mācību stundās skolēnu sadarbība ir dažāda, tas noteikti ir atkarīgs no apgūstamā temata, piedāvātā uzdevuma un tam veltītā laika. Lai gan viena daļa skolotāju uzskata, ka sadarbība nesagādā grūtības, otra daļa parāda to, ka šīs grūtības reizēm ir klātesošas.

4. attēls. Skolotāju atbildes uz 4. jautājumu “Skolēni mācību stundās labprāt sadarbojas viens ar otru.”

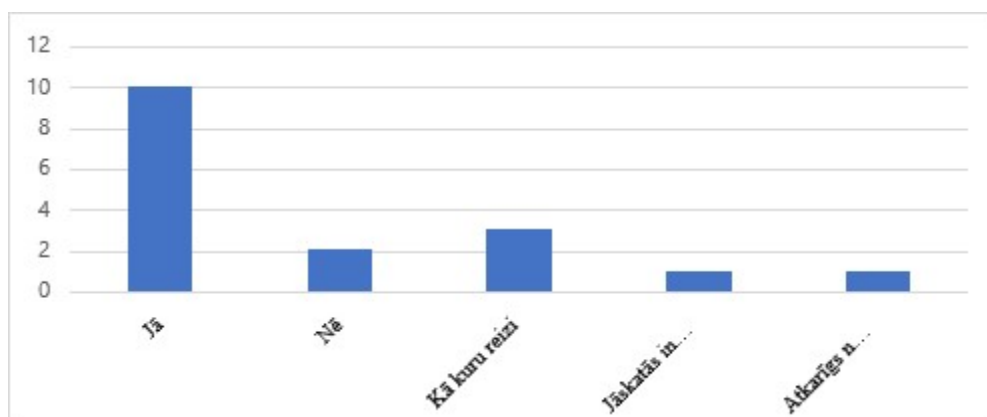

5. attēls. Skolotāju atbildes uz 5. jautājumu “Skolēniem mācību stundās sadarbība vienam ar otru sagādā grūtības.”

Turpinot sekoja 6. jautājums (sk. 6.attēlu) - Kā jums šķiet, vai skolēniem ir nepieciešamas labas komunikācijas prasmes, lai sadarbība ar citiem būtu veiksmīga?

Uz šo jautājumu visi skolotāji vienbalsīgi atbildēja - jā. Arī paši skolotāji saskata labu komunikācijas prasmju nepieciešamību attīstot skolēnu sadarbības prasmes, bez tām labas sadarbības iegūšana var būt apgrūtināta.

Un pēdējā šīs anketas jautājumā no skolotāju puses parādījās dažādas atbildes. Jautājuma mērķis bija noskaidrot, vai sadarbošanās skolēniem atvieglo mācības, temata apguvi. Lielākā daļa skolotāju piekrīt tam, ka darbs grupās, pāros atvieglo kādu tematu apguvi, savukārt divi no šiem skolotājiem tā nedomā. Un daži bilst, ka tas ir atkarīgs no apgūstamās vielas un skolēniem pašiem.

6. attēls. Skolotāju atbildes uz 7. jautājumu “Kā jums šķiet, vai mācības sadarbojoties (pāros, grupās) skolēniem var atvieglot kādas mācību vielas apguvi?”

Apskatot visas atbildes uz izsūtītās anketas jautājumiem, var secināt to, ka labākās metodes ar mērķi attīstīt sadarbības prasmes būtu pāru, grupu darbi un projekti, bet tomēr organizējot mācību procesu skolotāji vairāk izvēlas individuālo darbu, diskusijas un pāru darbu, kas noteikti ir atkarīgs no izvēlētā temata. Savukārt grupu darba organizēšana iespējams sagādā grūtības, ja klasē ir daudz skolēnu, tas noteikti ir liels troksnis un nepārtraukta sekošana katra skolēna brīvajām darbībām. Protams tas arī ir atkarīgs no mācību priekšmeta un apgūstamās vielas.

Skolā skolēnu sadarbība tiek vērtēta dažādi, skolēni protams ir dažādi, vienam sadarbošanās uzdzen satraukumu bet otram tā rada prieku.

2.3. Skolēnu novērošanas iegūto rezultātu analīze (mēneša sākums)

Dodoties vērot 5.klases skolēnus, pēc zinātniskās literatūras analīzes, skola2030 materiālos iekļauto sasniedzamo rezultātu izpētes, tika izvirzīti seši vērošanas kritēriji (sk. 1.tabulu), kuri palīdzētu izzināt, izprast, kādas ir šo skolēnu sadarbības prasmes.

1.tabula. Vērošanas kritēriji

Novērošanas kritērijs	Piezīmes – kritērija vērtējums
Skolēns spēj sadarboties ar citiem pāri, grupā	A – apguvis - kritērijs tika novērots D – daļēji – kritērijs tika novērots daļēji, reti N – neapguvis – kritērijs netika novērots
Izpilda sev uzdoto uzdevumu	
Risina radušos konfliktus	
Skolēns uzklausa citu teikto	
Skolēns spēj izteikt savu viedokli	
Uztur sarunu – iesaistās tajā	

Izvirzītie kritērija tika vēroti skolēniem darbojoties ierastajā mācību procesā ne tikai angļu valodas mācību stundās, bet arī iespēju robežās citos mācību priekšmetos, lai pētījumam veltītajā laikā labāk iepazītu skolēnus. Iegūtie novērošanas rezultāti tika apkopoti tabulā (sk. 2.tabulu).

Tabulā vēroto skolēnu vārdi ir mainīti.

2.tabula Vērošanas rezultāti

Skolēna vārds	Sadarbojas ar citiem – pāri, grupā	Izpilda sev uzdoto uzdevumu	Risina radušos konfliktus	Uzklausa citu teikto	Izsaka savu viedokli	Uztur sarunu – iesaistās tajā
Emīlija	A	A	A	A	A	A
Amanda	A	A	A	A	A	A
Laura	A	A	A	A	A	A
Katrīna	D	D	D	A/D	D	D
Patrīcija	A/D	A	D	A	D	A/D
Lāsma	D	D	D	D	D	D

Dinija	D	D	N	A	N	N
Markus	D	A	N	A	D/N	D
Armands	A	A	A	A	A	A
Kristaps	D	A	D	A	D	A
Dreiks	A	A	N	A	N	D
Ralfs	N	N	N	D	N	N
Matīš	A	A	D	A	D	A

Klasē tik tiešām katrs skolēns ir savādāks, katram ir lietas, kuras patīk un vai nepatīk. Viens ir izvēlīgs, ar ko viņš vēlas strādāt pārī un otrs cenšas pielāgoties. Ir arī skolēni, kuri nepieciešamības gadījumā viens otram palīdz, piemēram, matemātikas mācību stundā skolēniem pildot skolotājas uzdoto uzdevumu varēja novērot skolnieces lūgumu pēc palīdzības blakus sēdošai meitenei, kas noteikti netika atteikta. Protams arī citos mācību priekšmetos ir skolēni kuri viens otram izpalīdz, paskaidrojot, atbildot uz jautājumu. To iespējams arī novērot angļu valodas mācību stundās, piemēram, kad skolēniem jālasa teksts vai uzdevuma nosacījums un kāda vārda izlasīšana sagādā grūtības, atrodas kāds skolēns, kurš zina, prot un nekautrējas pateikt priekšā pareizo atbildi. Tā pat varētu būt nevis palīdzēšana bet gan stirpa vēlme parādīt savas zināšanas, tajā pat laikā traucējot citiem.

Protams, klasē tika arī novēroti klusāki skolēni, kuri biežāk izvēlējās klusām veikt uzdoto uzdevumu, reti kad lūdzot citu palīdzību vai cenšoties nepievērst sev lieku uzmanību. Noteikti izcēlās viens no zēniem, Ralfs, stundu laikā skolēns daļēji iesaistījās sarunās un negribīgi vai klusu atbildēja uz skolotājas uzdotajiem jautājumiem, uzdevumi skolēnam neizraisīja īpašu interesi.

Sadarbojas ar citiem pārī, grupā. Vērojot skolēnu darbību angļu valodas mācību stundās, uzdotie uzdevumi tiek veikti daloties pāros, individuāli, notiek dažādas diskusijas un skolēni darbojas ar dialogiem, runā, lasa, atbild uz jautājumiem u. tml.

Vērojot šo kritēriju, vairāk tika pievērsta uzmanība tam, vai skolēns iesaistās uzdotā uzdevuma pildīšanā, vēlas sadarboties ar citiem, spēj lūgt palīdzību un palīdz citiem. Tātad 6 no 13 skolēniem šis kritērijs tika novērots, ja pat kāds no skolēniem klasē ir klusāks, tas nenozīmē, ka viņš necenšas. Piemēram, Emīlija, vērojot meiteni varēja saprast, ka skolniece cenšas paveikt uzdoto un strādājot pāros sarunājas par uzdevuma izpildi ar savu partneri, stundu laikā klausās skolotāju un lieki nečalo.

Savukārt šim kritērijam par Patrīciju domas dalījās. Skolniece nelabprāt darbojas ar visiem klasesbiedriem. Tas tika novērots brīdī, kad meitenei bija parādījusies iespēja darboties ar skolēnu, kurš viņai noteikti nebija draugs, vai kādu citu iemeslu dēļ nepatika, līdz ar to sadarbība nebija tik veiksmīga. Tomēr darbojoties ar sev tuvākiem klasesbiedriem meitenei viss izdevās.

Daļēji vai reti šis kritērijs tika novērots 5 no 13 skolēniem. Skolēni ne īpaši iesaistījās darbībā ar citiem, brīžiem palīdzības lūgšana sagādāja grūtības.

Neapgūts, nenovērots šis kritērijs bija 1 no 13 skolēniem.

Izpilda sev uzdoto uzdevumu. Šis kritērijs tika izvirzīts ar domu par darbošanos individuāli, jo strādājot grupās vai pāros skolēnam arī tiek piešķirti uzdevumi, kuri jāveic patstāvīgi, kamēr citi pilda un pievēršas saviem. Ir jāpievērš uzmanība skolēnu zināšanu līmenim, ja uzdevums būs pārāk sarežģīts, tad tā izpilde sagādās grūtības, vai arī otrādi, ja uzdevums būs pārāk vienkāršs, tas tiks pabeigts ātrāk un skolēns sāks garlaikoties, meklēt sev citu nodarbi.

Sākotnēji šis kritērijs kā apgūts – novērots tika 9 no 13 skolēniem klasē. Ja pat kādam grūtības sagādā sadarbība ar citiem, sev uzdotais tika paveikts.

Daļēji tas tika novērots 3 no 13 skolēniem. Šajā gadījumā skolēnam iespējams bija nepieciešama kāda palīdzība, vai arī stundas laikā skolēns pievērsās sarunām ar citiem. Nebija liela vēlme pildīt uzdevumu.

Savukārt nenovērots šis kritērijs bija 1 no 13 skolēniem. Tas pats zēns Ralfs, īpašu interesi par veicamo neizrāda un nepārdzīvo par nepaveikto.

Risina radušos konfliktus. Kritērijs, kurš darbā pāros, grupās ar citiem, varbūt pat ne tik bieži, bet noteikti parādās.

Kritērijs tika novērots 4 no 13 skolēniem. Uzmanība tika pievērsta skolēnu spējai rīkoties, risināt konfliktsituācijās. Daļēji novērots 5 no 13 skolēniem. Netika novērots 4 no 13 skolēniem. Šis ir tas kritērijs, kur skolēnu prasmes atšķirās. Klasē tika novēroti skolēni, kuri spēj atrisināt radušās konfliktsituācijas, pielāgoties citiem un pēc konflikta neturēt ļaunu prātu. Savukārt citiem skolēniem tas radīja grūtības, lika justies neērti un iespējams pat radušais konflikts pēc tam nelika mieru. Dažiem no skolēniem šo kritēriju bija grūti novērot, jo skolēns konfliktsituācijās neiesaistījās vai arī tās nemaz neradīja.

Uzklausa citu teikto. 10 no 13 skolēniem bija spējīgi uz klausīt citus. Tika vērota skolēnu spēja uz klausīt nepārtraucot runātāju, sadzirdēt un saprast, ko otrs saka un skolēna spēja atbildēt, runāt nenovēršoties no temata.

Kopumā šis kritērijs tika novērots gandrīz visiem klases skolēniem, jo tik tiešām darbojoties kopā, skolēni centās uz klausīt viens otru, un pildīt uzdevumu kopā.

3 no 13 skolēniem tas tika novērots daļēji. Iespējams skolēns novirzījās no temata, apsprieda pavisam ko citu, lai gan brīžiem, katram no skolēniem patīk pačalot par tēmām, kuras saistītas ar savu ikdienu.

Izsaka savu viedokli. Tika vērota skolēnu spēja izteikties, iespējams pamatot kādu savu izvēli, viedokli. Vai arī otrādi, skolēns labāk paklusē, nemāk noformulēt savu domu, iespējams nav pietiekami zinošs par apskatāmo tematu.

Kritērijs tika novērots 4 no 13 skolēniem, daļēji 6 no 13, netika novērots 3 no 13. Iespējams skolēniem grūtības sagādā zināšanu trūkums, vai arī rodas ne īpaši liela interese par pašu priekšmetu. Tomēr daļēji novērots, nenozīmē, ka tas pavisam netika novērots. Skolēniem ir iespēja mācīties un pilnveidot sevi, savas prasmes.

Uztur sarunu, iesaistās tajā. Kritērijā tika vērota skolēnu spēja aktīvi piedalīties diskusijā, iesaistīties sarunā vai uzsākt to. Vai skolēns pārzin sarunas tēmu, vai tās laikā cenšas to izzināt.

Kritērijs novērots 6 no 13 skolēniem, daļēji 5 no 13 un netika novērots 2 no 13 skolēniem. Tātad vairums klases skolēnu spēja piedalīties vai iesaistīties sarunās, brīžiem uzdeva jautājumus, interesējas par otra teikto. Arī skolēni, kam tas tika novērots daļēji iespējams vairāk interesējas par to, kas šķita tuvāks sev. Lai gan šim kritērijam svarīgi ir ņemt vērā skolēnu esošās zināšanas par sarunas tēmu.

Kopumā skolēnu sadarbības prasmes un vēlme sadarboties ir diezgan labas, pat ja tās tika novērotas daļēji tas nenozīmē, ka to nav.

Pēc vērošanā gūtajiem rezultātiem, skolēniem iespējams piedāvāt dažādus uzdevumus, kuru paveikšanai nepieciešama sadarbība, kas skolēnus mudinās komunicēt vienam ar otru, izteikt savu viedokli un uzturēt sarunu.

2.4. Piedāvātie uzdevumi

Pēc vērojuma veikšanas un skolēnu iepazīšanas, atbilstoši apgūstamajam tematam skolēniem tika piedāvāti dažādi mācību uzdevumi, kas tika izstrādāti ar mērķi attīstīt, uzlabot skolēnu sadarbību vienam ar otru angļu valodas mācību stundās.

Uzdevumi tika veidoti saistībā ar skolēniem apgūstamajām mācību tēmām – Ģimene un draugi (Family and friends) un Manas mājas (My home).

Pirmais piedāvātais uzdevums, tematam - Ģimene un draugi, bija dialoga veidošana par attēlu. Izvirzītais sasniedzamais rezultāts stundai – Prot veidot dialogu pēc piedāvāta parauga. Attīsta runāšanas prasmi.

Sasniedzamais rezultāts caurviju prasmēs – sadarbība – strādājot pāri, uzklausā runātāju un uzdod jautājumus atbilstoši sarunas tematam. Sarunu partnerim stāsta par savu ģimeni un atbild uz uzdotajiem jautājumiem.

Sākotnēji skolēniem tika piedāvāts dialoga paraugs, kuru skolēni sadaloties pāros viens ar otru izspēlēja, norunāja. Piedāvātais dialogs:

Mark. That's a very nice photo, Anna.

Anna. Thank you! It's a photo of my family.

Mark. Who's that girl on the right?

Anna. That's Lily. She's my cousin.

Mark. Is that your dad on the left?

Anna. No. That's my uncle, John.

Mark. He looks strong. Who's that in the middle?

Anna. That's my mum!

Mark. Ah, that's right! You look like her.

Šoreiz daloties pāros skolēniem tika piedāvāts palikt pāri ar sev blakus sēdošo skolēnu. Par piedāvāto pāru sadalījumu skolēniem nekādi iebildumi neradās, jo mācību stundās šāda veida dalīšanās pāros notiek bieži. Sakarā ar to, ka uz skolu šajā dienā bija ieradušies 12 no 13 skolēniem, tika izveidoti 6 pāriši.

Savos pāros skolēniem bija jālasa piedāvātais dialogs un jāizspēlē tas, jautājumu vai nesaprašanas gadījumā katram pārim uz galda tika noliktas trīs kartiņas, kuras nepieciešamības gadījumā tiek paceltas, sarkana – darbs nav pabeigts, zaļa – darbs ir pabeigts, kartiņa ar jautājuma zīmi – ir radies jautājums.

Pēc paveiktā skolotāja ar skolēniem pārrunāja radušos jautājumus un vārdiņus, kuri nebija zināmi vai saprasti.

Nākošai uzdevuma daļai, skolēniem iepriekš tika lūgts un atgādināts no mājām paņemt kādu savas ģimenes fotogrāfiju. Par laimi skolēni lūgto bija izpildījuši un fotogrāfijas tika paņemtas

Tātad tālāk veicamais uzdevums bija sekojošs, turpinot darboties pārī skolēni viens otram, izmantojot dialoga piemēru, stāsta par līdzīgu paņemto attēlu. Skolēniem, kuriem zināšanas ir labākas, dialoga piemērs nav, nebija nepieciešams.

Pēc paveiktā skolēni paceļ zaļo kartiņu un skolotāja katram pārī esošajam iedod nelielu lapiņu ar pāris apgalvojumiem, kur skolēni vērtē viens otra veikto apvelkot atbilstošo atbildi. Apgalvojumi –

1. Šajā uzdevumā, mans darba partneris dialogu lasīja kopā ar mani. Lasīja Nelasīja
2. Šodien pildītie uzdevumi pārī man patika. Patika Nepatika
3. Pildot uzdevumus es palīdzēju savam darba partnerim. Palīdzēju Nepalīdzēju
4. Mans darba partneris mani uzklausīja. Uzklausīja Neuzklausīja
5. Par ko šodien man stāstīja mans darba partneris?

Uzdevumu izpildes laikā aktīvi tika izmantotas uz galda novietotās kartiņas. Kad skolēniem radās kādi jautājumi tās tika paceltas, protams bija arī brīži, kad kāds par tām aizmirsa un nesaprasto jautāja no vietas.

Valodas zināšanas skolēniem ir dažādas, tāpēc skolēni izmantoja gan dialoga paraugu, mainot tajā pasvītrotos vārdus un arī darbojās bez tā. Zināšanu dažādība pāros pārbaudīja dažu skolēnu pacietības līmeni, tomēr konfliktus tas neradīja.

Uzdevuma izpildes laikā skolēni sadarbojās, komunicēja viens ar otru, centās uzklaut un palīdzēt. Kādam šis darbiņš padevās un raitiem soļiem devās uz priekšu, un kādam tas arī sagādāja nelielas grūtības.

Skolēnu atbildes apgalvojumu lapiņās liecina, ka kopumā skolēni viens otru novērtēja pozitīvi.

Turpinot šī temata apskatu – “Ģimene un draugi”, nākošais piedāvātais uzdevums bija darbošanās ar tekstu. Šī uzdevuma izveides mērķis bija vēlme pārlicināties un pārbaudīt, vai darbs ar tekstu ir metode, kuru iespējams piedāvāt kā veidu, kas attīsta sadarbības prasmes, jo darbs ar tekstu pārsvarā ir asociējies ar darbošanos individuāli.

Izvirzītais sasniedzamais rezultāts stundai – saprot lasīto tekstu, prot atbildēt uz jautājumiem par izlasīto tekstu. Sasniedzamais rezultāts caurviju prasmēs – sadarbība – sadarbojoties grupā uzmanīgi klausās cita lasīto, dalās ar savu viedokli un pieņem kopējus lēmumus par teksta sastādīšanu.

Šai dienai skolēniem tika sagatavots uzdevums grupās pa 3 – 4 skolēniem. Dalot skolēnus grupās darba autore nolēma izmēģināt kādu no internetā pieejamajiem vārdu ģeneratoriem, kas skolēnus sadala grupās pēc nejaušības principa (saite uz izmantoto vārdu ģeneratoru - <https://www.classtools.net/random-group-generator/>). Sakarā ar to, ka uz skolu šajā dienā bija ieradušies 12 skolēni, izdevās izveidot 4 grupas pa 3 skolēniem katrā.

Daloties grupās tika novērotas dažādas skolēnu reakcijas un sejas izteiksmes uz grupu iedalījumiem, tomēr skaļi konflikti vai iebildumi neradās.

Uzdevuma pirmajā daļā skolēniem tika iedots teksts (sk. 2.pielikumu), (sk. 3.pielikumu), kurš bija sagriezts pa rindkopām, un grupās, kur skolēnu zināšanas un prasmes bija augstākas, šis teksts tika sadalīts pa teikumiem. Skolēnu uzdevums bija izlasīt šīs teksta daļas un kopīgiem spēkiem tās savienot pareizā secībā un pārrunāt iegūto gala rezultātu – par ko ir šis teksts.

Katrs grupas dalībnieks lasa savu izvēlēto teksta rindkopu, teikumus, kamēr citi uzmanīgi klausās. Kad visi savu teksta rindkopu vai teikumus ir nolasījuši var sākties kopējas pārrunas par to, kā šo tekstu salikt kopā.

Grupās skolēni darbojās dažādi, novēroti tika aktīvāki skolēni, kuri uzņēmās līdera lomu un arī skolēni, kuri bija pretstats tam un vairāk tomēr klusēja. Protams, arī šī grupu darba laikā figurēja tās pašas krāsainās kartiņas, kuras tika paceltas kādu nesaprašanu gadījumā, sarkana – darbs nav pabeigts, zaļa – darbs ir pabeigts, kartiņa ar jautājuma zīmi – ir radies jautājums.

Kad katra no grupām bija beigusi pirmo uzdevuma daļu, skolēni tika aicināti savās grupās izlemt, kurš no grupas dalībniekiem īsi pastāstīs pārējiem par ko tad viņu saliktais teksts bija. Pārrunām savā starpā un sakāmā izdomāšanai skolēniem tika dots laiks.

Pirms grupu pārstāvji sāk stāstīt, ar klasi tika norunāts viens nosacījums – runāšanas laikā visi pārējie uzmanīgi klausās un nepārtrauc runātāju.

Tālāk tika piedāvāti uzdevumi tematam – Manas mājas (My home).

Ideja par uzdevumu tika gūta no skolēnu angļu valodas mācību grāmatas - Wetz Ben, Quinn Robert “English Plus (2nd Edition) Starter Student's Book”. Uzdevums šķita interesants, atbilstošs pētījumam un radās vēlme to realizēt klasē, stundas laikā.

Sasniedzamais rezultāts caurviju prasmēs – sadarbība – Sadarbojas pāri, uzklausa, nepieciešamības gadījumā palīdz savam darba partnerim.

Darbam pāros, skolēni tika sadalīti no kastītes velkot lapiņas ar dažādiem mājas telpu nosaukumiem gan latviešu valodā, gan angļu valodā, vārdiem meklējot tulkojumu, piemēram, skolēns ar vārdu “bedroom” uz lapiņas meklēja pāri ar šī vārda tulkojumu latviešu valodā. Vērojot skolēnu cītīgos pāru meklējumus, varēja saskaņot, ka šāda veida dalīšanās pāros skolēnus ieinteresēja un deva iespēju pārbaudīt savas vārdu un to tulkojumu zināšanas. Arī šajā momentā skolēni izpalīdzēja viens otram.

Pēc veiksmīgas dalīšanās pāros skolēni varēja uzsākt uzdevumu veikšanu. Pirmajā uzdevuma daļā katram pārim tika piešķirti māju attēli (sk. 7.attēlu). Mājas dažādas – lielas, mazas, dažādās krāsas, ar lieliem vai maziem logiem. Un skolēnu uzdevums bija raksturot šīs mājas pēc to pazīmēm, sākot teikumus ar “There’s”, “There are”, “There isn’t” un “There aren’t”, piemēram, “There are two chairs near the house” (Blakus mājai ir divi krēsli). Precīzāk, viens skolēns izvēlas kādu no mājām, mēģina to raksturot un otrs mēģina uzminēt, par kuru no mājām ir šie teikumi.

7.attēls. Uzdevumam izmantotie māju attēli

Veidojot teikumus, skolēniem, kuru zināšanas ir zemākas tika piedāvāta neliela tabula, atgādne (sk. 3.tabulu) ar teikumu piemēriem, kas atvieglotu uzdevuma izpildi.

3.tabula. Atgāadne

<p>There is...</p> <p>There are...</p> <p>There isn't...</p> <p>There aren't...</p>	<p>A chair</p> <p>A <u>brown</u> door</p> <p>A big window</p> <p>A <u>red</u> roof</p> <p>A balcony</p>
<p>There is a chair.</p> <p>There is a balcony.</p> <p>There are two doors.</p> <p>There are two big windows.</p>	<p>There isn't a chair.</p> <p>There isn't a balcony.</p> <p>There aren't two doors.</p> <p>There aren't two big windows.</p>

Turpinot uzdevumu, skolēniem līdzīgi iepriekš veidotajiem teikumiem ir jāuzraksta pāris teikumi par savu māju, kurā skolēns dzīvo. Kad rakstīšana ir pabeigta, skolēnu uzdevums ir samainīties ar šiem teikumiem un uzzīmēt tajos rakstīto. Tātad, kad skolēns ir pabeidzis aprakstīt savas mājas pazīmes, viņš dod savus uzrakstītos teikumus skolēnam ar, kuru strādā pārī. Un gadījumā, ja kāds otra skolēna rakstīto nesaprot, var pajautāt, palūgt palīdzību teikumu autoram.

Kad uzdevums ir pabeigts, skolēni atkal mainās ar savu veikumu un salīdzina rakstīto informāciju teikumos ar uzzīmēto, tādā veidā vērtējot viens otru.

Nākošais uzdevums – Sapņu māja.

Sasniedzamais rezultāts caurviju prasmēs – sadarbība – sadarbojoties grupās, uzklausa un pieņem citu viedokļus, vienojas par veicamajiem uzdevumiem – sadala lomas, pienākumus.

Šī uzdevuma izpildei skolēni tika sadalīti grupās, pa 3 – 4 skolēni katrā, pēc nejaušības principa, izmantojot vārdu ģeneratoru (<https://www.online-stopwatch.com/random-group-generators/>).

Pirms uzdevuma veikšanas skolēni tiek iepazīstināti ar tā nosacījumiem. Uzdevums – sadarbojoties ar grupas biedriem uzzīmēt savu sapņu māju un uzrakstīt vismaz 10 teikumus par uzzīmēto.

Veicot darbu kopā ar citiem, skolēni tiek mudināti sadalīt darba pienākumus grupā un piefiksēt, pierakstīt tos uz lapas, kur tiks veikts uzdevums, piemēram, jāizvēlas:

- Skolēns, kurš prezentēs darbu (stāstīs, runās klases priekšā);

- Skolēns/-i, kurš/-i uzrakstīs teikumus par zīmēto;
- Skolēns/-i, kurš/-i zīmēs, krāsos (kurš būs atbildīgs par kādu no istabām mājā);
- Skolēns, kurš sarakstīs istabu nosaukumus.

Sakarā ar to, ka darbu skolēni veic grupās, kopā ir jāvienojas par to, kas varētu tikt attēlots sapņu mājā, kāda tā varētu izskatīties. Skolotāja iesaka veidot kādu kopēju sarakstu vai domu zirneklīti, kur apkopot savas dažādās idejas.

Kad darbs ir paveikts, skolēni prezentē savu veikumu citiem. Stāsta, kas ir attēlots mājā, lasa savus izveidotos teikumus. Pēc prezentācijas skolotāja aicina kādu no klasesbiedriem pastāstīt, kas šīs grupas mājā viņam patika visvairāk.

Pēc nelielām pārrunām, skolotāja, grupai, kura prezentēja savu veikumu, uzdod pāris jautājumus par to, kā skolēniem veicās šī uzdevuma izpildes laikā, piemēram:

- Vai visi grupas dalībnieki piedalījās uzdevuma izpildē?
- Vai bija, kas tāds, kas sagādāja grūtības šajā grupu darbā?
- Kā jūs vienojāties par to, kas tiks zīmēts mājā?

Uzsākot jaunu tematu skolēniem tika piedāvāts neliels darbiņš pāros. Šāda veida uzdevumu iespējams piedāvāt gan tēmas sākumā, lai pārbaudītu skolēnu esošās zināšanas un temata noslēgumā, kas pārbaudītu ko skolēni ir apguvuši, atceras.

Ideja par šo uzdevumu tika iegūta no “Rokasgrāmata - Metodiskie paņēmieni skolēnu sociāli emocionālo prasmju novērtēšanai skolā” (58 lpp.). Sasniedzamais rezultāts caurviju prasmēs – sadarbība – strādājot pāri, dalās ar savām domām, viedokli un uzklausa darba partnera domas, viedokli. Komunicē, veido kopēju sarunu par tematu.

Uzsākot uzdevumu skolēnus sadala pāros, šoreiz pāri tika veidoti ar sola biedru.

Skolotāja aicināja skolēnus padomāt par turpmāk apskatāmo tēmu “My home” (Manas mājas), mudinot apdomāt – ko skolēni zina par šo tēmu, kādus vārdiņus zina vai ir dzirdējuši. Sākot skolēni par savām idejām padomā individuāli uz pāris sekundēm, pēc tam apvienojas domāšanā ar savu sola biedru.

Pēc aktīvas ideju apmaiņas skolēni iesaistās kopējā klases diskusijā, un apvieno savas radušās domas, idejas uz tāfeles veidotajā domu zirneklī, kur skolēni paši dodas pie tāfeles un raksta vai pat arī uzzīmē.

Apdomājot dažādas idejas pēc šī uzdevuma veikšanas, radās doma, ka šāda veida zināšanu apkopojumu iespējams veidot uz kādas lielākas lapas, kur skolēni piefiksē savas

sākotnējās zināšanas un pēc tam temata noslēgumā pārbauda, kas ir bijis zināms sākumā un klāt pierakstīt, ko tad skolēni ir uzzinājuši temata noslēgumā.

Sākotnēji domājot par to, kādus uzdevumus vispār ir iespējams piedāvāt angļu valodas mācību stundās. Pirmie prātā ienāca uzdevumi, kurus pārsvarā veic individuāli, piemēram, tas pats darbs ar tekstu vai kādu gramatikas likumu apgūšana. Bet tomēr labi apdomājot un iepazīstoties ar dažādām idejām internetā, stundām ir iespējams piemeklēt dažādus interesantus uzdevumus, spēles darbam grupās, pāros, kur skolēniem tiek sniegta iespēja mainīties ar savām idejām, domām un viedokļiem.

Un noteikti sadarbības prasmju attīstīšana ir iespējama ne tikai valodu stundās, bet gan arī daudzos citos mācību priekšmetos.

2.5. Atkārtotas skolēnu novērošanas rezultātu analīze

Pēc aktīvas darbošanās, piedāvāto uzdevumu izpildes, skolēni tika vēroti atkārtoti, lai noskaidrotu jebkādas izmaiņas skolēnu sadarbības prasmēs, iegūtie rezultāti tika apkopoti tabulā (sk. 4.tabulu). Skolēnu vērošanā tika izmantoti sākotnēji izvirzītie vērošanas kritēriji (sk. 1.tabulu).

4.tabula. Atkārtotas vērošanas rezultāti

Skolēna vārds	Sadarbojas ar citiem – pāri, grupā	Izpilda sev uzdoto uzdevumu	Risina radušos konfliktus	Uzklausa citu teikto	Izsaka savu viedokli	Uztur sarunu – iesaistās tajā
Emīlija	A	A	A	A	A	A
Amanda	A	A	A	A	A	A
Laura	A	A	A	A	A	A
Katrīna	D	A/D	D	A/D	D	D
Patrīcija	A/D	A	D	A	A/D	A/D
Lāsma	A/D	A/D	D	D	D	D
Dinija	D	A/D	N	A	D/N	D/N
Markus	D	A	N	A	D	A/D
Armands	A	A	A	A	A	A
Kristaps	A/D	A	D	A	A/D	A
Dreiks	A	A	N	A	D/N	D
Ralfs	D/N	D/N	N	D	N	N
Matīs	A	A	D	A	D	A

Pētījuma norises, uzdevumu izpildes laikā, klases skolēni un viņu prasmes tika iepazītas vairāk.

Ieskatoties iegūto rezultātu tabulā un nedaudz salīdzinot tos ar sākotnējo rezultātu tabulu, ir saskatāmas nelielas izmaiņas. Vairāk iespējams saskatīt to, ka dažās no prasmēm domas ir dalījušās un skolēnu rezultāti ir nedaudz uzlabojušies.

Tātad aplūkojot pirmo vērošanas kritēriju, kas ir – *Sadarbojas ar citiem pāri, grupā*. Kā apgūts, tas tika novērots 6 no 13 skolēniem, daļēji 3 no 13 skolēniem. Savukārt, atlikušajiem 4 skolēniem šis rezultāts nedaudz uzlabojās, līdz ar to vērojumu tabulā tika ielikts dalīts vērtējums – A/D vai D/N, kas nozīmē, ka šie skolēni nedaudz vairāk centās iesaistīties uzdevumu izpildē, sadarboties ar saviem klasesbiedriem.

Izpilda sev uzdoto uzdevumu. Novērots šis kritērijs tika 9 no 13 skolēniem, un nedaudz uzlabojies tas bija 4 skolēniem. Iesaistoties grupu, pāru darbos skolēni centās izpildīt sev uzticēto uzdevumu, strādājot individuāli, iespējams kāds no uzdevumiem sagādāja grūtības, kā jau tika minēts iepriekš, ir jāņem vērā skolēnu zināšanu līmenis vai interese par apskatāmo tematu.

Risina radušos konfliktus. Kritērijs bija novērots 4 no 13 skolēniem, daļēji 5 no 13 un nenovērots 4 no 13. Šim kritērijam netika novērotas īpašas izmaiņas, līdz ar to, abu tabulu vērojumu rezultāti šoreiz sakrīt.

Uzklausa citu teikto. Šis kritērijs novērots tika 10 no 13 skolēniem, daļēji 2 skolēniem un 1 skolēnam rezultāts palika nemainīgs – A/D. Skolēni ir spējīgi uz klausīt viens otru darbojoties kopā. Salīdzinot iegūtos rezultātus ar sākotnējo vērojumu, novēroto skaits nav mainījies, rezultāti ir palikuši tik pat labi.

Izsaka savu viedokli. Kritērijs novērots tika 4 no 13 skolēniem, daļēji 4 no 13 skolēniem, nelieli uzlabojumi arī 4 skolēniem un bez izmaiņām - neapgūts, nenovērots 1 skolēnam. Salīdzinot rezultātus ar sākotnēji gūtajiem, skolēnu skaits, kuriem šis kritērijs tika novērots nav mainījies, savukārt daļēji novēroto skaits ir samazinājies no sešiem skolēniem uz četriem un skolēns ar vērtējumu N vairs jau ir palicis tikai 1. Skolēni tomēr centās piedalīties sarunās un uzdevumos, kur tas tiek prasīts arī izteikt kādas savas idejas, domas.

Uztur sarunu – iesaistās tajā. 6 no 13 skolēniem, daļēji 3 no 13 skolēniem un nelieli uzlabojumi tika novēroti 3 skolēniem. Arī tāpat kā iepriekš 1 vērtējums N palika nemainīgs. Ieskatoties sākotnēji gūtajos rezultātos, no 5 daļēji novērotiem vērtējumiem 2 skolēni ir guvuši nelielus uzlabojumus un arī 1 skolēns no nenovērota vērtējuma ir uzlabojis savas prasmes.

Skatoties uz abām novēroto rezultātu tabulām var ievērot, ka no visiem 5.klases 13 skolēniem, 8 skolēnu rezultāti nedaudz uzlabojās vismaz vienā no vērotajiem kritērijiem. Ar vērošanas palīdzību iespējams noskaidrot, kādas ir katra skolēna prasmes un spējas, un protams labākus, precīzākus vērošanas rezultātus iespējams iegūt, ja tā notiek ilgāku laiku. Pateicoties gūtajiem rezultātiem, var saprast kāda veida uzdevumus skolēniem piedāvāt un

kāds būtu to mērķis. Lai gan pēc paveiktā, var secināt, ka skolēniem iespējams jāpiemeklē tādi uzdevumi, kuri liek apdomāt dažādas iespējamās konfliktsituācijās un veidus, kā tās atrisināt. Tie varētu būt dažādi dialogi, lomu spēles vai kādu situāciju analīzes, kur skolēnam tiek dota iespēja iejusties kādā no dzīvei, ikdienai tuvā situācijā un to pārrunāt, apspriest.

Angļu valodas mācību stundās ir iespējams attīstīt sadarbības prasmes, skolēniem piedāvājot dažādus mācību uzdevumu, kuri vērsti uz komunikāciju ar citiem, darbojoties grupās, pāros. Uzdevumi, kur skolēniem jāprot vienoties par noteiktām lietām, jāprot uzklaut vienam otru un pieņemt citu viedokļus, uzdot jautājumus un interesēties par sarunas tēmu.

Secinājumi

Veicot dažādu zinātnisko materiālu analīzi un pētījumu tika gūti šādi secinājumi:

1. Prasme sadarboties ir viena no mūsdienās pieprasītajām prasmēm darba tirgū. Izstrādātajā projektā skola 2030 šī prasme tiek aplūkota kā viena no caurviju prasmēm un tiek iekļauta mācību procesā.
2. Sadarbība ir skolēnu spēja, strādājot kopā ar citiem, nonākt līdz kādam iepriekš izvirzītam mērķim. Sadarbības pamatā ir spēja komunicēt, saprasties un darboties kopā. Tiek attīstītas skolēna sociālas prasmes.
3. Komunikācijā ar citiem mēs izmantojam valodu un ar tās palīdzību mēs esam spējīgi izteikt savu viedokli, domas, lūgt un pieņemt palīdzību, uz klausīt un sarunāties ar citiem par dažādām tēmām. Savukārt, iepazīstot citas valodas, mums rodas jauni informācijas ieguves veidi, plašākas izaugsmes iespējas, varianti, iespēja iepazīt citas kultūras un cilvēkus. Labas valodu zināšanas mums atvieglo komunikāciju un sadarbību ar citiem.
4. Svarīgi mācību procesā izvēlēties dažādas mācību metodes, lai skolēnam tiek dota iespēja apgūstamo uztvert rakstiski, klausoties, lasot, vizualizējot un runājot. Izvēloties dažādās mācību metodes, svarīgi ņemt vērā skolēna vecumu, zināšanu līmeni, veltīto laiku apgūstamajam.
5. Attīstot sadarbības prasmes mācību stundās, temata apguvei iesaka izmantot pāru, grupu darbus un piedāvāt uzdevumus, kuri skolēniem ļaus komunicēt vienam ar otru un sadarboties.
6. Šajā vecumā notiek bērna pāreja no jaunākā skolas vecuma uz pusaudža vecumu. Sāk veidoties pieauguša cilvēka izjūta, kur pusaudzis cenšas iekļauties pieaugušo dzīvē un pieprasa vienādas tiesības. Svarīgas kļūst attiecības ar vienaudžiem un draugiem.
7. Šī vecumposma bērni tiek iekļauti pie paaudzes ar nosaukumu alfa. Tā ir paaudze, kas ir augusi kopā ar tehnoloģijām.
8. Skolotāji mācību stundās biežāk izmanto individuālo darbu, diskusijas un pāru darbus, savukārt uzskata, ka sadarbības prasmes labāk ir iespējams attīstīt caur grupu, pāru darbu.
9. Mācību stundās biežāk organizējot dažādus grupu un pāru darbus, ir iespējams attīstīt, uzlabot skolēnu sadarbības prasmes.

10. Pētījumam izvirzītais mērķis tika sasniegts daļēji, plānotie uzdevumi izpildīti un uz pētījuma jautājumiem ir iegūtas atbildes.

Ieteikumi

1. Piedāvājot skolēniem dažādus uzdevumus, svarīgi ņemt vērā skolēna zināšanu līmeni un nepieciešamības gadījumā piedāvāt vieglāku vai grūtāku uzdevumu. Ja skolēnam sagatavotais uzdevums būs pārāk sarežģīts, tā izpilde var aizņemt vairāk laika nekā ieplānots un vai uzdevums var tikt neizpildīts, savukārt, ja uzdevums ir piedāvāts pārāk viegls, skolēns ar to var tikt galā ātrāk un sākt meklēt citas sev interesējošas nodarbes.
2. Svarīgi skolēniem strādājot grupās piedāvāt sadalīt lomas, pienākumus, lai visi grupas biedri tiek iesaistīti uzdevuma veikšanā.
3. Veicot piedāvātos uzdevumus mācību stundās pāros vai grupās, ir svarīgi biežāk mainīt šo grupu dalībniekus vai skolēnus, kuri strādā pāros, tādā veidā skolēniem dodot iespēju sadarboties un komunicēt ar visiem klases biedriem. Iespējams pat uzlabot savstarpējās skolēnu attiecības klasē.

Literatūras saraksts

1. **Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (UNESCO).** (2022). *PĀRDOMAS PAR MŪSU KOPĪGO NĀKOTNI. Jauns sabiedriskais līgums izglītības jomā.* Pieejams:
<https://www.unesco.lv/lv/media/848/download?fbclid=IwAR0wza6HyJTVKZ-Oc1zDO-SBVTJRu37h2exvvZmiZBEXN-txeXXEOSQxmP4>
2. **Baldiņš, A., Raževa, A.,** (2001). *Skolas un ģimenes sadarbība.* Rīga: Pētergailis.
3. **Beļickis, I., Blūma, D., Koķe, T., Markus, D., Skujiņa, V., Šalme, A.,** (2000). *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca.* Rīga: Zvaigzne ABC.
4. **Filjoza, I.** (2014). *Bērns grib mani nokaitināt.* SIA "J.L.V."
5. **IT Izglītības fonds.** (2022). *III. Metode: „prāta vētra” un tās variācijas.* Pieejams:
<https://www.startdesign.lv/metode-prata-vetra-un-tas-variācijas>
6. **Izglītības un zinātnes ministrija.** (2017). *Inovatīvā pētījumā pirmoreiz skaidrota jauniešu spēja sadarboties problēmu risināšanā.* Pieejams:
<https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/inovativa-petijuma-pirmoreiz-skaidrota-jauniesu-speja-sadarboties-problemu-risinasana>
7. **Johnson, W. D., Johnson, T. R., Holubec, J. E.** (1940). *The new circles of learning cooperation in the classroom and school.* Alexandria, Virginia: ASCD.
8. **Kalvāns, E.** (2018). *Attīstības psiholoģija. Mācību līdzeklis.* Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
9. **Kristapsone, S.** (2008). *Zinātniskā pētniecība studiju procesā.* Rīga: Biznesa augstskola Turība.
10. **Margeviča-Grinberga, I., Šūmane, I.** (2020). *Skolotāja profesionālā darbība.* Rīga: Latvijas Universitāte.
11. **Mārtinsone, K., Miltuze, A., Voita, D., Čukurs, E., Mihailova, S., Damberga, I., Biseniece, M., Hofmane, A.** (2015). *Psiholoģija 1.* Rīga: Zvaigzne ABC.
12. **McCrandel, M., Fell, A.** (2021). *Generation Alpha.* Australia: Hachette Australia.
13. **McCrandel, M., Fell, A.** (2020). *Understanding generation Alpha.* Australia: McCrindle Research Pty Ltd.
14. *Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem.* (27.11.2018). Noteikumi. Redakcija: 19.12.2018. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
15. **Oliņa, Z.** (2019). *Caurvijas – efektīvi rīki mācībās un dzīvē.* Skola2030, Leitāne, I. *Domāt. Darīt. Zināt.* Valsts izglītības satura centrs, 4. – 8. lpp.

16. **Osterholt, A., D., Barratt, K.** (2012). Ideas for Practice: A Collaborative Look to the Classroom. *Journal of Developmental Education*, 2(36), 22-44.
17. **Pestovs, P.**, (2017). *Sadarbības prasmes sekmīgākai problēmu risināšanai*. Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/sadarbibas-prasmes-sekmigakai-problemu-risinasanai>
18. **Petersen, G.** (2011). *The Art of Professional Connections*. Arizona: Wheatmark.
19. **Puškarevs, I.**, (2001). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: IU “RaKa”
20. **Romele, L.** (2021). *Kādas prasmes pieprasa darba devēji darba sludinājumos?*. Pieejams: <https://arodbiedribas.lv/news/kadas-prasmes-pieprasa-darba-deveji-darba-sludinajumos/>
21. **Ryan, T.** (2018). *The next generation: preparing today's kids for an extraordinary future*. Melbourne: Headfirst Publishing.
22. **Sebre, S., Miltuze, A.**, (2022). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
23. **Skola2030, Barkmane, D.** (2019). *Sadarbība*. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=jT-JpfjtzY>
24. **Skola2030.** *Angļu valoda 1.-9.klasei.Mācību priekšmeta programmas paraugs*. Valsts izglītības satura centrs.
25. **Skola2030.** *Kā attīstīt caurviju prasmes? Metodiskais līdzeklis skolotājiem*. Valsts izglītības satura centrs.
26. **Skola2030.** *Par projektu*. Pieejams: <https://skola2030.lv/lv/par-projektu>
27. **Skujiņa, V., Anspoka, Z., Kalnbērziņa, V., Šalme, A.** (2011). *Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Pieejams: <https://valoda.lv/wp-content/uploads/docs/E-Gramatas/08-Vardnica.pdf>
28. **Smiltiņa, J.** (2008). Bērnu un pusaudžu psiholoģiskās attīstības raksturojums. Žīdens, J. *Bērnu un pusaudžu trenera rokasgrāmata*. Rīga: Latvijas treneru tālākizglītības centrs, 19. – 21. lpp.
29. **Spielhagen, R. F., Speranzo, N.** (2020). *Pedagogy into Practice : A Handbook for New Teachers*. Charlotte, North Carolina: Information Age Publishing, Incorporated.
30. **Širina, A.** (2016). *Grupu darba metodes izmantošana skolā*. Rīga: Profesionālās pilnveides un supervīzijas centrs “AISMA”.
31. **Transition year curriculum support service.** (2000). *Supporting Active Teaching and Learning – Role play*. Dublin: Transition Year Curriculum Support Service.
32. **Vanags, E.** (2019). *Uzmanība – domāšanas “līme”*. Raksts. Pieejams: <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/uzmaniba-domasanas-lime>

33. **Vorobjovs, A.** (2000). *Vispārīgā psiholoģija*. Rīga: SIA "Izglītības soļi".
34. **Zelmenis, V.** (2000). *Pedagoģijas pamati*. Rīga: RaKa.

Pielikumi

1. PIELIKUMS. *Pedagogu aptaujas anketa*

Sadarbības prasmju attīstīšana

Cienījamie skolotāji!

Esmu Inga Bukovska, 5 kursa studente LU PPMF. Veicu pētījumu par skolēnu sadarbības prasmju attīstīšanu angļu valodas mācību stundās, vēlos uzzināt kāda ir jūsu pieredze, darbojoties ar skolēniem stundu laikā. Jūsu viedoklim ir liela nozīme, lai veiksmīgi izstrādātu darba pētniecisko daļu. Jūsu sniegtās atbildes tiks izmantotas tikai apkopotā veidā. Anketas aizpildīšana neaizņems vairāk kā 10 minūtes.

Paldies par atsaucību!

1. **Kā Jūs vērtējat skolēnu sadarbības prasmju attīstības līmeni skolā?**

1 2 3

Zems

Augsts

2. **Kuras no šīm mācību metodēm Jūs izmantotu, lai attīstītu skolēnu sadarbības prasmes? (Iespējami vairāki atbilžu varianti)**

- Individuālais darbs
- Diskusijas
- Pāru darbs
- Grupu darbs
- Projekti

3. **Kuras no šīm mācību metodēm Jūs visbiežāk izmantojat mācību satura apguvei? (Iespējami vairāki atbilžu varianti)**

- Individuālais darbs
- Diskusijas
- Pāru darbs
- Grupu darbs
- Projekti

4. **Skolēni mācību stundās labprāt sadarbojas viens ar otru.**

- Jā
- Reizēm
- Nē

5. **Skolēniem mācību stundās sadarbība vienam ar otru sagādā grūtības.**

- Jā
- Reizēm

- Nē

6. Kā jums šķiet, vai skolēniem ir nepieciešamas labas komunikācijas prasmes, lai sadarbība ar citiem būtu veiksmīga?

- Jā
- Nē

7. Kā jums šķiet, vai mācības sadarbojoties (pāros, grupās) skolēniem var atvieglot kādas mācību vielas apguvi?

- Jā
- Nē
- Savs atbilžu variants: _____

8. Kādu/-s mācību priekšmetu/-s jūs pasniedzat?

9. Kāda ir jūsu darba pieredze skolā?

- līdz 1 gadam
- 2-5 gadi
- 5-10 gadi
- vairāk kā 10 gadi

2.PIELIKUMS. *Mācību uzdevumam izmantotais teksts*

My wonderful family

I live in a house near the mountains. I have two brothers and one sister, and I was born last. My father teaches mathematics, and my mother is a nurse at a big hospital. My brothers are very smart and work hard in school. My sister is a nervous girl, but she is very kind. My grandmother also lives with us. She came from Italy when I was two years old. She has grown old, but she is still very strong. She cooks the best food!

My family is very important to me. We do lots of things together. My brothers and I like to go on long walks in the mountains. My sister likes to cook with my grandmother. On the weekends we all play board games together. We laugh and always have a good time. I love my family very much.

(Teksts iegūts: <https://lingua.com/english/reading/wonderful-family/>)

3.PIELIKUMS. Mācību uzdevumam izmantotais teksts

My best friend

Hello! My name is Sarah and I'm thirteen years old. I'm from Madrid, Spain. My best friend is Martyna, who is Polish and is 13, too. She came to Spain with her family four years ago. At the beginning she didn't speak Spanish very well but now it's different. She's very hard working at school and she's fluent in Spanish now.

Martyna is tall and pretty. She's got long curly brown hair and brown eyes. She goes to my school and she lives not far from my house. We often come back from school together. After school we also spend some time together. I sometimes go to her house or she comes to mine and we listen to music and talk about different things: books, video games and films. She likes reading a lot. Last year she won a special prize for the best reader in our class. She's also good at other languages that we learn: English and German.

My friend is not very sporty. She doesn't like team games, but she likes swimming. I like sports and we go swimming together on Saturday mornings. She's a bit shy with new people but with me she's friendly and generous. I also admire her for adapting so easily to the new environment.

(Teksts iegūts: <https://www.liveworksheets.com/w/en/english-second-language-esl/53528>)

GALVOJUMS

Es, _____ Inga Bukovska _____

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Inga Bukovska

(Vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums: 03.01.2024